

Strokovni predlogi društva Dinaricum za varstvo narave ob ustanavljanju Regijskega parka Snežnik

Januar, 2026

Društvo Dinaricum – društvo za ohranjanje raziskovanje in trajnostni razvoj Dinaridov

Večna pot 111

1000 Ljubljana

www.dinaricum.si

Dokument so pripravili:

- dr. Špela Čonč, dr. znanosti s področja varstva naravne dediščine
- Rudi Kraševac, mag. ekologije in biodiverzitete
- Eva Mlinarič, mag. ekologije in biodiverzitete
- Vita Stare, dipl. biologinja
- Jernej Rebernik, dipl. inž. gozdarstva
- Petra Muhič Šmuc, univ. dipl. inž. gozdarstva

Ljubljana, 10. 1. 2026

Jernej Rebernik,

predsednik društva

Priporočeno citiranje: Čonč, Š., Kraševac, R., Mlinarič, E., Stare, V., Rebernik, J., Muhič Šmuc, P. (2026). Strokovni predlogi društva Dinaricum za varstvo narave ob ustanavljanju Regijskega parka Snežnik. Ljubljana, januar 2026. 39 str.

Namen dokumenta

Dokument predstavlja nabor strokovnih naravovarstvenih predlogov, ki jih Društvo Dinaricum podaja v postopku ustanavljanja Regijskega parka Snežnik. Predlogi so oblikovani kot vsebinske usmeritve, ki jih je smiselno upoštevati že v fazi ustanavljanja parka in kasneje pri pripravi načrta upravljanja in ali v projektnih izvajanjih. Njihov namen je zagotoviti dolgoročno ohranjanje biotske raznovrstnosti, ekološke povezljivosti in naravnih procesov na enem ključnih naravnih območij Dinarskega gorstva v Sloveniji.

Pred vsako točko smo pripravili kratek povzetek usmeritev, ki jih predlagamo, nato pa pod njimi podajamo podrobnejše opise in utemeljitve. V okviru nekaterih vsebinskih sklopov podajamo tudi konkretne predloge aktivnosti. Z dokumentom želimo konstruktivno prispevati k nastanku parka.

Izhodišča

Načrtovani Regijski park Snežnik obsega območji Natura 2000 Snežnik–Pivka in Javorniki–Snežnik na območju Občine Ilirska Bistrica. Gre za osrednje jedrno območje velikih zveri v Sloveniji, pomemben del ekoloških koridorjev med Dinarskim in Alpskim prostorom ter območje izjemne gozdne, geomorfološke in krajinske raznovrstnosti. Predlogi temeljijo na načelu previdnosti, znanstvenih dognanjih in dobrih praksah upravljanja zavarovanih območij v Sloveniji in tujini.

Predlagani ukrepi predstavljajo strokovno podlago za vzpostavitev Regijskega parka Snežnik kot območja, kjer ima varstvo narave prednost pred kratkoročnimi razvojnimi interesi. Ker park kot zavarovano območje zajema po biotski raznovrstnosti izstopajoči del površja države, je ustrezno, da so ukrepi varstva narave, ki se izvajajo na tem področju, nadstandardni. Pomembno prednost pred ostalimi zavarovanimi območji predstavlja tudi dejstvo, da je velika večina zemljišč na tem območju v državni lasti. Zato menimo, da so lahko ukrepi varstva zastavljeni ambiciozno in veliko površinsko. S takimi ukrepi pa je ohranjena narava lahko v ponos državljanom in v zgled drugim zavarovanim območjem v Sloveniji ter tujini.

I. DEL – Povzetki po vsebinskih področjih

Zbrani povzetki po posameznih vsebinskih področjih. Za podrobnejše utemeljitve predlogov glej drugi del dokumenta. Pri posameznih točkah podajamo tudi konkretne predloge aktivnosti za doseganje ciljev.

1. Velike zveri in lovstvo

1.1 Območja brez lova v prvi varstveni coni

Snežniško-javorniška planota predstavlja jedrno območje velikih zveri (volk, ris, medved) ter pomembno območje jelenjadi in drugih vrst plena. Za dolgoročno ohranjanje stabilnih populacij je nujno varovanje teh jeder pred motnjami. Predlaga se vzpostavitev območij brez lova v prvi varstveni coni parka, kjer je varstvo vrst in njihovih habitatov prednostni cilj.

1.2 Mirne cone in časovne omejitve dejavnosti – velike zveri

Na območjih brlogov, počivališč, lovišč velikih zveri ter zimovališč parkljarjev se predlaga vzpostavitev mirnih con z omejitvami rekreacije, gozdarskih del in drugih motenj. Omejitve naj bodo prostorsko ciljno usmerjene in po potrebi časovno omejene (npr. v obdobju poganjanja mladičev in poletnega počitka). Posebno pozornost je treba nameniti skalovitim in območjem razgibanega reliefa, ki so hkrati pomembni habitatni elementi in privlačni za obiskovalce.

1.3 Ukinitev krmišč

Krmišča za medvede in drugo divjad naj se na območjih pomembnih habitatnih tipov in vrst Natura 2000 postopno ukinejo. Takšna praksa pri živalih umetno spreminja rabo prostora, povečuje tveganje za konflikte z ljudmi.

1.4 Prehranska baza velikih zveri

Upravljanje populacij parkljarjev naj zagotavlja zadostno naravno prehransko bazo velikih zveri. Predlaga se previdno in prilagojeno načrtovanje odstrela divjadi, skladno z varstvenimi cilji parka.

1.5 Podpora sobivanju z velikimi zvermi

Vzpostavi naj se stabilen sistem financiranja in sofinanciranja preventivnih ukrepov za sobivanje z velikimi zvermi (varna paša, zaščita čebelnjakov, medvedovarni smetnjaki), ter ohranjanje ekstenzivnih kmetijskih površin. Ključen del ukrepov je tudi stalno svetovanje in ozaveščanje lokalnega prebivalstva.

1.6 Ravnanje s klavniškimi odpadki

Predlaga se vzpostavitev lokalno organiziranega in brezplačnega sistema zbiranja klavniških odpadkov na ravni komunale. S tem se zmanjša privabljanje velikih zveri v bližino naselij ter tveganje za konflikte in nezakonito odlaganje odpadkov.

1.7 Preprečevanje križanja divjih z domačimi živalmi

Izvajajo naj se preventivni ukrepi za preprečevanje križanja volkov in divjih mačk z domačimi živalmi. To vključuje ozaveščanje, nadzor nad prostoživečimi in spuščeni psi in mačkami, sofinanciranje sterilizacij ter sodelovanje z zavetišči in čezmejnimi institucijami.

1.8 Nadzor in monitoring – velike zveri

Za učinkovito upravljanje populacij velikih zveri je nujen reden in sistematičen monitoring ter dosleden nadzor nad krivolovom ter njegovo sankcioniranje.

2. Gozdarstvo

2.1 Gozdovi brez sečnje in pufrske cone

Za ohranjanje pragozdnih ostankov in vrst, vezanih na stare gozdove, se predlaga nadpovprečen delež gozdov brez sečnje, v obliki rezervatov v gozdnem prostoru, v varovalnih gozdovih in neodprtih gozdovih. Predlaga se tudi pufrske cone okoli pragozdnih jeder. Ukrep je skladen s cilji strategij EU za biotsko raznovrstnost in gozdove do leta 2030.

2.2 Prepoved gradnje novih gozdnih cest

Na območju parka naj se prepove gradnja novih gozdnih cest in vlak. Predlaga se tudi sezonsko zapiranje ali postopna opustitev obstoječih prometnic na najbolj občutljivih območjih, kjer te niso nujne za varnost ljudi ali infrastrukture.

2.3 Odmrla lesna biomasa

V gospodarskih gozdovih se predlaga sistematično povečevanje količine in kakovosti odmrle lesne biomase, zlasti debele stoječe in ležeče drevnine na najmanj 10 % lesne zaloge oziroma okoli 30 m³/ha. Ciljni delež naj presega trenutno zakonsko določen minimum in sledi potrebam ogroženih gozdnih specialistov.

2.4 Natura 2000 gozdarski ukrepi

Okrepiti je treba izvajanje gozdarskih ukrepov Natura 2000 v sodelovanju z Zavodom za gozdove Slovenije. Ukrepi naj vključujejo habitatna drevesa, ekocelice, vodne vire in ciljno upravljanje habitatov vrst.

3. Ekološka povezljivost in koridorji

3.1 Transnacionalna povezljivost

Območje RP Snežnik je ključno za čezmejno ekološko povezljivost med Slovenijo in Hrvaško. Ohranjanje odprtih koridorjev je bistveno za viabilnost populacij velikih zveri, zato morajo biti varstveni cilji in prostorsko načrtovanje usklajeni tudi čezmejno.

3.2 Brez mejnih pregrad

Na območju parka in njegovem vplivnem območju se ne sme postavljati mejnih pregrad. Obstoječe ovire naj se, kjer je to mogoče, odstranijo, nadzor meje pa naj se izvaja na načine, ki ne povečujejo motenj za prostoživeče živali.

3.3 Preprečevanje fragmentacije

Prepovedati je treba posege, ki bi povzročili drobljenje strnjenih gozdnih in travniških habitatov. Posebno varstvo je potrebno zagotoviti državnim in regionalnim ekološkim koridorjem.

3.4 Prometna varnost in prehodi za živali

Na obstoječih cestah znotraj in ob robu parka je treba uvesti ukrepe za zmanjševanje povoza živali, vključno z dinamično signalizacijo, usmerjevalnimi ograjami in premostitvenimi objekti. Nova prometna infrastruktura naj se v parku ne umešča.

4. Gospodarska infrastruktura

4.1 Gospodarska in energetska infrastruktura

Na območju parka in v njegovem vplivnem območju se predlaga prepoved umeščanja vetrnih in sončnih elektrarn v naravno okolje, gradnje novih prometnic, industrijskih con, odlagališč odpadkov, energetskih vodov ter drugih infrastrukturnih posegov, ki bi trajno okrnili naravne procese in povezljivost prostora.

4.2 Umetno osvetljevanje

Umetna svetloba močno moti nočne žuželke in druge nočne živali, saj zmanjša razmnoževanje in dostop do hrane, kar vodi do upadanja populacij. Zato je priporočljivo omejiti osvetlitev objektov in javnih površin na nujne varnostne funkcije, uporabiti LED pod 2700 K in po možnosti svetila na senzor.

4.2 Obnova starih in umeščanje novih objektov

Eden izmed ciljev na območju zavarovanega območja Snežnik naj bo tudi omejitev gradnje novih počitniških enot in povečevanje ali spreminjanje namembnost obstoječih objektov v počitniške enote. Rekonstrukcije obstoječih objektov pa naj se ohranijo v obstoječih gabaritih.

5. Usmerjanje obiska in turizem

5.1 Nosilna kapaciteta

Pred začetkom intenzivnejšega razvoja turizma je treba določiti nosilno kapaciteto območja na podlagi sistematičnega spremljanja obiska in vplivov le tega. Upravljanje obiska mora temeljiti na varstvenih ciljih parka.

5.2 Voden naravovarstveni turizem

Razvoj vodenega turizma skozi kakovostne izobraževalne poti ter vodenje posameznikov in skupin z usposobljenimi vodniki.

5.3 Mirne cone in omejitve dostopa – druge vrste

Na najbolj občutljivih območjih se vzpostavijo mirne cone s celoletnimi ali sezonskimi omejitvami gibanja. Dostop se usmerja na manj občutljiva območja z ustrezno infrastrukturo in informiranjem obiskovalcev.

5.4 Prepoved kampiranja izven dovoljenih območij (določitev dovoljenih območij)

Naraščajoč množični turizem, gosta mreža gozdnih cest in priljubljeno kampiranje v naravi povečujejo pritisk na naravno okolje, zlasti zaradi odpadkov, hrupa in nočnih motenj prostoživečih živali. Za učinkovito omejevanje teh vplivov so poleg ustrezne infrastrukture in ozaveščanja obiskovalcev ključni ukrepi učinkovitega nadzora.

5.5 Zagotovitev javnega prevoza za obiskovalce (iz IB, Knežaka ipd.)

Zaradi naraščajočega obiska in turizma se ohranjena in zavarovana območja vse pogosteje soočajo s povečano prometno obremenitvijo, ki povzroča hrup, onesnaževanje, prometne zastoje ter vznemirjanje in povoze prostoživečih živali. Za zmanjšanje teh vplivov je nujno usmerjanje obiska z omejevanjem motornega prometa ter spodbujanjem javnega prevoza in drugih oblik trajnostne mobilnosti.

5.6 Spodbujanje ekoturizma usmerjenega v varovanje velikih zveri

Velike zveri nudijo priložnost za razvoj specifičnih turističnih produktov, ki niso mogoči na drugih delih Evrope. To se lahko izkoristi skozi znamčenje lokalnih proizvodov in opazovanje velikih zveri. Pri tem pa je pomembno upoštevati obstoječe smernice in primere dobrih praks.

5.7 Omejitev prometa in nadzor nad vožnjo v naravnem okolju

Vožnja z motornimi vozili v naravnem okolju je v Sloveniji zakonsko prepovedana, saj povzroča uničevanje vegetacije, poškodbe tal, fragmentacijo habitatov ter vznemirjanje divjadi in ogroženih vrst. Za učinkovito preprečevanje teh vplivov je poleg ozaveščanja ključen nadzor ter ustrezno upravljanje in zapiranje gozdnih cest, kar pomembno prispeva k varstvu narave in zmanjševanju motenj v gozdnem prostoru.

5.8 Brez množičnih (glasbenih) prireditev

Množične javne prireditve v naravnem okolju povzročajo hrup, svetlobno onesnaženje, mehanske obremenitve tal in druge motnje, ki vodijo v degradacijo habitatov ter vznemirjanje prostoživečih živali. Na območju Snežnika, kjer so prisotne ogrožene vrste in občutljivi habitatni tipi, takšne dejavnosti presegajo dopustno obremenitev prostora in niso skladne z varstvenimi cilji zavarovanega območja.

5.7 Druge ideje in predlogi s področja turizma

6. Drugo

6.1 Ohranjanje mokrišč

V gozdnem prostoru se na območju mokrišč (npr. kali, manjša področja zastajajoče vode ipd.) ne izvedejo ukrepi za izsuševanje. Prednostno naj se izvedejo ukrepi, ki povečajo čas zadrževanja vode na teh območjih.

6.2 Varstvo geodiverzitete

Geodiverziteta Snežnika, ki jo zaznamuje izjemno razvit kraški sistem ima pomembno raziskovalno, izobraževalno in kulturno vrednost. Zaradi naraščajočih pritiskov človekovih dejavnosti je poleg varovanja biodiverzitete nujno tudi sistematično varovanje geodiverzitete, pri čemer ustanovitev regijskega parka predstavlja ključno priložnost za trajnostno upravljanje, ohranjanje geomorfološke dediščine in razvoj naravi prijaznih dejavnosti.

6.3 Spremljanja varstvenega stanja zavarovanih vrst in habitatov

Za kakovostno upravljanje parka je nujno redno financiranje popisov habitatov in vrst ter njihovo periodično ponavljanje, kar omogoča prilagajanje ukrepov dejanskemu stanju v prostoru.

6.4 Drugi splošni naravovarstveni predlogi

II. DEL - Podrobnejše utemeljitve in predlogi

1. Velike zveri in lovstvo

1.1 Območja brez lova v prvi varstveni coni

Povzetek

Snežniško-javorniška planota predstavlja jedrno območje velikih zveri (volk, ris, medved) ter pomembno območje jelenjadi in drugih vrst plena. Za dolgoročno ohranjanje stabilnih populacij je nujno varovanje teh jeder pred motnjami. Predlaga se vzpostavitev območij brez lova v prvi varstveni coni parka, kjer je varstvo vrst in njihovih habitatov prednostni cilj.

Utemeljitev

Območje Snežniško-Javorniške planote predstavlja osrednje območje razširjenosti velikih zveri v Sloveniji, prav tako pa predstavlja eno jedrnih območij za jelenjad in življenjski prostor številnim drugim predvsem gozdnim živalskim vrstam. Kot takega ga je potrebno varovati, hkrati pa je potrebno varovati takšna jedra populacij prostoživečih živali tudi s prepovedjo lova in vznemirjanja.

Po zgledu varstvenih režimov v Triglavskem narodnem parku (TNP) se predlaga vzpostavitev območja brez lova v prvi varstveni coni, ki naj bo prednostno namenjena varstvu in ohranjanju rastlinskih in živalskih vrst, njihovih osebkov ter habitatov. Vzpostavitev mirnih con bo pripomogla k vzpostavitvi naravnih procesov in interakcij med vrstami. Takšnih območij je na področju osrednje Evrope malo, oziroma jih skoraj ni. Ponovno vzpostavljeni naravni odnosi med plenjskimi in plenilskimi vrstami pa ponuja priložnost za opazovanje in preučevanje.

Viri:

Zakon o Triglavskem narodnem parku (ZTNP-1). Uradni list RS, št. 52/10, 46/14 – ZON-C, 60/17, 82/20 in 18/23 – ZDU-1O [<https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO5487>]

Boer-Cueva, M., Bombieri, G., Centomo, E., Partel, P., Dorigatti, E., Ferraro, E., Greco, I., Rovero, F. and Salvatori, M., (2025). Hunting and human disturbance affect red deer activity more than natural predators in a human-dominated landscape. DOI:10.22541/au.176131097.78548618/v1

Duffield, J., Patterson, D., & Neher, C. J. (2006). Wolves and people in Yellowstone: Impacts on the regional economy.

Kaczensky, P., Ranc, N., Hatlauf, J., Payne, J., Acosta-Pankov, I., Drouet-Hoguet, N., Quenette, P.Y., Sentilles, J., Vanpé, C. and Boitani, L., (2024). *Large carnivore distribution maps and population updates 2017–2022/23* (Doctoral dissertation, IUCN/SSC Large Carnivore Initiative for Europe (LCIE); Istituto di Ecologia Applicata (IEA)).

1.2 Mirne cone in časovne omejitve dejavnosti – velike zveri

Povzetek

Na območjih brlogov, počivališč, lovišč velikih zveri ter zimovališč parkljarjev se predlaga vzpostavitev mirnih con z omejitvami rekreacije, gozdarskih del in drugih motenj. Omejitve naj bodo prostorsko ciljno usmerjene in po potrebi časovno omejene (npr. v obdobju poleganja mladičev in poletnega počitka). Posebno pozornost je treba nameniti skalovitim in območjem razgibanega reliefa, ki so hkrati pomembni habitatni elementi in privlačni za obiskovalce.

Utemeljitev

Živali so v času počivanja najbolj ranljive, posledično je izbira varnega počivališča ključnega pomena za njihovo preživetje. Raziskave kažejo, da risi za dnevna počivališča pogosto izbirajo strma, kamnita in razgibana območja (npr. stene/klifi). Izbira takšnih območij se pri risih poveča z njihovo manjšo razpoložljivostjo, kar poudarja pomen njihovega ohranjanja, zlasti če so v pokrajini redka. Hkrati so takšne reliefne značilnosti pogosto privlačne tudi za ljudi, predvsem zaradi rekreacije (npr. pohodništvo, plezanje, razgledna točka), pogosto pa se v njihovi bližini odvija tudi sečnja z namenom opravljanja gozdnogospodarskih opravil (npr. sečnja v bližini sten ob vlaki, ki vodi v konto Kosmata dolina). Raziskave kažejo tudi na to, da se risi podnevi, v času počivanja, izogibajo bližini rekreacijskih poti (npr. pohodne, kolesarske in jahalne poti). Ljudje rekreacijske poti uporabljajo predvsem podnevi, ko so risi zaradi manjše pazljivosti v času spanja najbolj ranljivi, zato v času dnevnega počivanja potrebujejo varnejše lokacije, ki so težje dostopnejše in z manjšimi motnjami.

Povečanje rekreacijskih dejavnosti (npr. pohodništvo, »geocaching«, gobarjenje in plezanje) in vse pogostejše umeščanje infrastrukture (npr. ceste, obnovljivi viri energije) v naravna območja, bi lahko negativno vplivala na rise v dnevnem času, ko se izogibajo bližine človekovih dejavnosti. Glede na to, da risi izbirajo kamnita in razgibana območja, bi se bilo iz načela previdnosti smiselno izogibati bližini takšnih habitatov pri umeščanju nove infrastrukture, hkrati pa bi bilo na takšnih območjih smiselno usmerjati obisk/rekreacijo, zlasti v primeru, ko je takšnih območij malo, s tem bi preprečili potencialno slabšanje ali celo izgubo habitata za risa.

Viri:

- Čonč, Š. 2025: Vpliv geomorfoloških oblik na rabo prostora pri evrazijskem risu (*Lynx lynx*) in evropski divji mački (*Felis silvestris*). Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta. Doktorska disertacija. <https://repozitorij.uni-lj.si/IzpisGradiva.php?id=169514&lang=slv>
- Čonč, Š., Oliveira, T., Belotti, E., Bufka, L., Heurich, M., Černe, R., Breg Valjavec, M., Krofel, M. 2024: Revealing functional responses in habitat selection of rocky features and rugged terrain by Eurasian lynx (*Lynx lynx*) using LiDAR data. *Landsc Ecol* 39, 121. <https://doi.org/10.1007/s10980-024-01923-y> - V okviru tega članka je na prošnjo na voljo prostorski sloj izdankov kamnin (ang. rocky outcrops) v obliki shapefile, ki pokriva tudi predlagano območje parka (kontakt: spela.conc@zrc-sazu.si).
- Čonč, Š., Oliveira, T., Hočevár, L., Černe, R., Breg Valjavec, M., Krofel, M. 2024: Integrating geodiversity in animal spatial ecology: microhabitat selection of Eurasian lynx (*Lynx lynx*) and European wildcat (*Felis*

- silvestris) in a karst landscape. *Global Ecology and Conservation* 54. <https://doi.org/10.1016/j.gecco.2024.e03138>
- Filla M, Premier J, Magg N, Dupke C, Khorozyan I, Waltert M, Bufka L, Heurich M (2017) Habitat selection by Eurasian lynx (*Lynx lynx*) is primarily driven by avoidance of human activity during day and prey availability during night. *Ecol Evol* 7:6367–6381. <https://doi.org/10.1002/ece3.3204>
- Hočevar L, Oliveira T, Krofel M (2021) Felid bedrooms with a panoramic view: selection of resting sites by Eurasian lynx (*Lynx lynx*) in a karstic landscape. *Behav Ecol Sociobiol* 75:34. <https://doi.org/10.1007/s00265-021-02977-7>
- Belotti E., Heurich M., Kreisinger J., Sustr P., Bufka L. 2012. Influence of tourism and traffic on the Eurasian lynx hunting activity and daily movements. *Animal Biodiversity and Conservation*, 35, 2: 235–246, <https://doi.org/10.32800/abc.2012.35.0235>
- Belotti E., Mayer K., Kreisinger J., Heurich M., Bufka L. 2018. Recreational activities affect resting site selection and foraging time of Eurasian lynx. *Hystrix the Italian Journal of Mammalogy*, 29, 2: 181–189, <https://doi.org/10.4404/hystrix-00053-2018>

1.3 Ukinitev krmišč

Povzetek

Krmišča za medvede in divjad naj se na območjih pomembnih habitatnih tipov in vrst Natura 2000 postopno ukinejo. Takšna praksa pri živalih umetno spreminja rabo prostora, povečuje tveganje za konflikte.

Utemeljitev

Krmljenje je uveljavljena praksa, ki se uporablja bodisi v privabljanje namene, kot zimsko krmišče bodisi v odvrčalno namene pri upravljanju z divjadjo v Sloveniji. Čeprav so krmišča namenjena predvsem privabljenemu krmljenju divjadi, se na njih redno prehranjujejo tudi medvedi, kar je razvidno iz analiz njihove prehrane.

Tovrstna praksa vpliva na vedenje medvedov in spremeni njihovo naravno razporeditev v prostoru. Visokoenergetski viri hrane, ki so dostopni tekom celega leta lahko na primer pri medvedih vodi v zmanjšanje trajanja zimskega spanja. Redno polaganje krme živali navaja na človekovo prisotnost in jo povežejo s prisotnostjo hrane. Tako se mlade živali lahko prej navadijo iskanja hrane v človeških naseljih ali njihovi bližini in s tem nastajajo konflikti, ki negativno vplivajo na njihovo varstvo, saj prebivalcem predstavljajo grožnjo za zdravje in premoženje. Dodatno krmljenje lahko tudi umetno povečuje številčnost populacije.

Ker razločevanje med krmišči, ki so namenjena divjadi in medvedu v praksi ni mogoče, se predlaga, da se vsa na območju parka (postopoma) ukinejo. Ukrep je tudi v skladu s strategijo za upravljanje rjavega medveda v Sloveniji.

Viri:

Bogdanović, N., Zedrosser, A., Hertel, A. G., & Ćirović, D. (2024). Cozy den or winter walk: the effects of climate and supplementary feeding on brown bear winter behavior. *Journal of Zoology*, 323(4), 292-304.

- Fležar, U., Costa, B., Bordjan, D., Jerina, K., & Krofel, M. (2019). Free food for everyone: artificial feeding of brown bears provides food for many non-target species. *European Journal of Wildlife Research*, 65(1), 1.
- Kavčič, I., Adamič, M., Kaczensky, P., Krofel, M., Kobal, M., & Jerina, K. (2015). Fast food bears: brown bear diet in a human-dominated landscape with intensive supplemental feeding. *Wildlife biology*, 21(1), 1-8.
- Krofel, M., Špacapan, M., & Jerina, K. (2017). Winter sleep with room service: denning behaviour of brown bears with access to anthropogenic food. *Journal of Zoology*, 302(1), 8-14.
- Strategija za upravljanje rjavega medveda v Sloveniji – Osnutek (2021). Ministrstvo za naravne vire in prostor. 70 str.

1.4 Prehranska baza velikih zveri

Povzetek

Upravljanje populacij parkljarjev naj zagotavlja zadostno naravno prehransko bazo velikih zveri. Predlaga se previdno in prilagojeno načrtovanje odstrela divjadi, skladno z varstvenimi cilji parka.

Utemeljitev

Poleg predloga prekinitve lova na območju prve varstvene cone je pomembno, da se na območju parka ustrezno zagotovi in ohranja dovoljšna plenska baza za velike zveri. Dovolj velike gostote naravnega plena bodo pomenile zmanjšan obseg konfliktov zaradi napadov na domače živali, saj bodo bolj verjetno izbirale svoj naravni plen. Zagotavljanje le te naj bo prednostni cilj pred ostalimi lovskoupravljaljskimi cilji.

Viri:

Rot, A., Černe, R., Bartol, M., Stergar, M. (2022). Upoštevanje velikih zveri pri upravljanju parkljaste divjadi. LIFE LYNX Akcija C.10, Zavod za gozdove Slovenije, maj 2022. 23 str.

1.5 Podpora sobivanju z velikimi zvermi

Povzetek

Vzpostavi naj se stabilen sistem financiranja in sofinanciranja preventivnih ukrepov za sobivanje z velikimi zvermi (varna paša, zaščita čebelnjakov, medvedovarni smetnjaki), ter ohranjanje ekstenzivnih kmetijskih površin. Ključen del ukrepov je tudi stalno svetovanje in ozaveščanje lokalnega prebivalstva.

Utemeljitev

Človek s svojimi dejavnostmi (npr. kmetijstvo, gozdarstvo, rekreacija) in širjenjem infrastrukture (npr. naselja, ceste) posega v naravne habitate velikih zveri. Te se posledično zaradi izgube naravnega habitata in zaradi iskanja hrane pogosto približajo ljudem. Po drugi strani pa zaraščanje travniških površin povzroči enak učinek in približa habitat zveri

človeškim naseljem. Zato je pomembno spodbujati lokalno kmetijstvo, da se le to ohranja oziroma, ali celo, da se poveča obseg površin, ki se ekstenzivno obdelujejo. Kjer se kmetijstvo opušča, naj park prevzema naloge ohranjanja odprtih travniških površin.

Ker velike zveri pogosto poskušajo priti do hrane, ki jim je na voljo in ni zaščitena, posledično pa ljudem na imetju (npr. čebelnjaki, drobnica ...) povzročijo škodo, je potrebno hkrati tudi vlagati v preventivne ukrepe pred velikimi zvermi.

Primeri preventivnih ukrepov:

- (So)financiranje načinov varovanja premoženja pred velikimi zvermi.
- Ozaveščanje in individualno svetovanje kmetom o možnih ukrepih za zaščito drobnice, ter o možnosti o dodatnih ukrepih v okviru nacionalnega ali evropskega financiranja
- Postavitev medovarnih smetnjakov v naseljih na območju parka.
- Ozaveščanje lokalnega prebivalstva in obiskovalcev o sobivanju z velikimi zvermi.

Viri:

Bautista, C., Revilla, E., Naves, J., Albrecht, J., Fernández, N., Olszańska, A., Adamec, M., Berezowska-Cnota, T., Ciucci, P., Groff, C. and Härkönen, S., (2019). Large carnivore damage in Europe: Analysis of compensation and prevention programs. *Biological Conservation*, 235, pp.308-316

<https://varna-pasa.si/>

<https://dinalpbear.eu/sl/medovarni-smetnjaki-za-boljse-sobivanje-z-medvedi/>

<https://dinalpbear.eu/sl/aktivnosti/c-varstvene-akcije/>

https://www.volkovi.si/?page_id=53

1.6 Ravnanje s klavniškimi odpadki

Povzetek

Predlaga se vzpostavitev lokalno organiziranega in brezplačnega sistema zbiranja klavniških odpadkov na ravni komunale. S tem se zmanjša privabljanje velikih zveri v bližino naselij ter tveganje za konflikte in nezakonito odlaganje odpadkov.

Utemeljitev

Klavniški odpadki (predvsem v primeru zakola živali izven klavnice za lastno domačo porabo) na divjih odlagališčih v gozdu delujejo privabljajno za mesojede divje živali, med njimi tudi na medveda, ki se prehranjuje oportunistično in zato pogosto izbira tudi vire antropogene hrane, v kolikor so ti dostopni. Odlaganje klavniških odpadkov v bližini poti, cest, predvsem pa naselij tako privabljajo medvede v človekovo bližino, s tem pa je povečana tudi možnost konfliktov. Rejci, ki živali zakoljejo za lastno domačo porabo, morajo poskrbeti za ustrezno oddajo in ravnanje s klavniškimi odpadki. Težavo za ustrezno ravnanje s klavniškimi odpadki predstavlja med drugim dostopnost zbirnih centrov - predelovalni obrat koncesionarja KOTO se nahaja v Ljubljani, zbiralnica Nacionalnega veterinarskega inštituta pa v Kranju, Murski Soboti, Celju, Novem mestu in Novi Gorici. Odvoz klavniških odpadkov je mogoč tudi preko naročanja storitve prevzema, pri čemer pa se to naroča le iz zgoraj navedenih zbiralnic

(dodatno tudi iz Maribora). Tako prevzem na zbirnem mestu kot naročilo odvoza predstavljata tudi določen strošek rejcu.

Predlagamo vzpostavitev dostopnega lokalno organiziranega brezplačnega prevzema in zbiranja klavniških odpadkov na komunali, po zgledu komunalno stanovanjske družbe Ajdovščina (<https://www.ksda.si/novice/2015-01/kam-oddaji-klavnicne-odpadke>).

Viri:

Krofel M., Jerina K. 2009. S pomočjo telemetrije do boljšega razumevanja konfliktov med človekom in medvedom. Lovec, 92, 1: 8-11 [<https://clan.lovska-zveza.si/userfiles/Lovec/pdf/Lovec-2009-01.pdf>]

Krofel M., Jerina K. 2012. Pregled konfliktov med medvedi in ljudmi : vzroki in možne rešitve. Gozdarski vestnik, 70, 5/6: 235-268 [<https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-C17D1GOB>]

Pravilnik o pogojih za zakol živali izven klavnice za lastno domačo porabo. Uradni list RS, št. 117/04 [<https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=PRAV6135>]

Ravnanje z živalskimi stranskimi proizvodi, ki nastanejo pri proizvodnji živil za lastno porabo. 2023. GOV.SI [<https://www.gov.si teme/ravnanje-z-zivalskimi-stranskimi-proizvodi-ki-nastanejo-pri-proizvodnji-zivil-za-lastno-porabo/>]

1.7 Preprečevanje križanja divjih z domačimi živalmi

Povzetek

Izvajajo naj se preventivni ukrepi za preprečevanje križanja volkov in divjih mačk z domačimi živalmi. To vključuje ozaveščanje, nadzor nad prostoživečimi in spuščeni psi in mačkami, sofinanciranje sterilizacij ter sodelovanje z zavetišči in čezmejnimi institucijami.

Utemeljitev

Na območju Evrope je pri divji mački (*Felis silvestris*) velik problem hibridizacija z domačo mačko (*Felis catus*), zaradi mačk, ki se prosto gibljejo po bližnji in daljni okolici vasi. V svojih nočnih ekskurzijah grejo lahko tudi več kilometrov daleč od vasi. Kljub temu da rezultati raziskav s področja genetike kažejo, da je stopnja hibridizacije v Sloveniji nižja v primerjavi z drugimi državami, priporočamo izvajanje preventivnih ukrepov.

Velik problem za varstvo populacij volkov predstavlja med drugim tudi križanje z domačim psom (*C. lupus familiaris*), kar poleg ogrožanja genetske integritete volčjih populacij pomeni tudi nevarnost vnašanja pasjih genov, ki lahko pomembno spreminjajo vedenje volkov križancev (na primer izguba strahu pred človekom in približevanje človeškim naseljem). Križanci se na območju Slovenije zaenkrat pojavljajo le izjemoma. Znan je primer križanja samice volka z domačim psom na območju Menine in Velike planine (mladiči zaznani v letih 2019 in 2020), eden od preživelih potomcev (križancev) pa je uspešno vzpostavil trop tudi na območju tromeje z Avstrijo in Italijo (trop Rateče z reprodukcijo v letih 2021 in 2022). Posebno pozornost tako zahtevajo stiki volkov dispergerjev s spuščeni lastniškimi (vaškimi) psi na robnih območjih razširjenosti (tudi robnih delih primerne habitata, ki meji na antropogeno krajino), kjer je manjša verjetnost, da bodo našli volčje partnerje. Takšni psi pridejo v stik z

volkovi predvsem, kadar jih lastniki ponoči spustijo oziroma ne zadržijo v okolici naselja, enako kot prej opisano pri domačih mačkah.

Pozornost je treba nameniti tudi možni disperziji križancev ali povratnih križancev iz sosednjih držav (velika stopnja križanja je na primer poznana na Hrvaškem v Dalmaciji), zaradi česar je potrebno tudi čezmejno sodelovanje pri ozaveščanju o problematiki, hitrem odkrivanju in ukrepanju ob zaznavi potencialnih križancev.

Primeri preventivnih ukrepov:

- Ozaveščanje lokalnega prebivalstva o problemu križanja med domačimi in divjimi živalmi.
- Ozaveščanje lokalnega prebivalstva o pomembnosti notranjega bivanja, nadzorovanega/omejenega gibanja, sterilizaciji/kastraciji psov in domačih mačk.
- (So)financiranje sterilizacij/kastracij psov in domačih mačk.
- Sodelovanje s pristojnim zavetiščem za živali.
- Čezmejno sodelovanje pri odkrivanju potencialnih križancev in ozaveščanju prebivalstva.

Viri:

- Akcijski načrt za upravljanje volka (*Canis lupus*) v Sloveniji. 2025. 26 str [https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fwww.gov.si%2Fassets%2Fministrstva%2FMNVP%2FDokumenti%2FNarava%2Fvelike-zveri%2FAkciski_nacrt_volk_2025.docx&wdOrigin=BROWSELINK]
- Kusak J., Fabbri E., Galov A., Gomerčič T., Arbanasić H., Caniglia R., Galaverni M., Reljić S., Huber D., Randi E. 2018. Wolf-dog hybridization in Croatia. Veterinarski arhiv, 88, 3: 375-395, https://doi.org/10.24099/vet.arhiv.170314 [https://www.researchgate.net/publication/325873344_Wolf-dog_hybridization_in_Croatia]
- Lázaro, C., Castillo-Contreras, R., & Sánchez-García, C. (2024). Free-roaming domestic cats in Natura 2000 sites of central Spain: Home range, distance travelled and management implications. *Applied Animal Behaviour Science*, 270, 106136.
- Mattucci F., Oliveira R., Lyons L.A., Alves P.C., Randi E. 2016. European wildcat populations are subdivided into five main biogeographic groups: consequences of Pleistocene climate changes or recent anthropogenic fragmentation?. *Ecology and Evolution*, 6, 1: 3–22, https://doi.org/10.1002/ece3.1815
- Salvatori V., Donfrancesco V., Trouwborst A., Boitani L., Linnell J. D. C., Alvares F., Åkesson M., Balys V., Blanco J. C., Chiriac S., Cirovic D., Groff C., Gunit-Ghestem M., Huber D., Kojola I., Kusak J., Kutal M., Iliopoulos Y., Ionescu O., Majic Skrbinek A. 2020. European agreements for nature conservation need to explicitly address wolf-dog hybridisation. *Biological Conservation*, 248: 108525, https://doi.org/10.1016/j.biocon.2020.108525 [https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S000632071931674X]
- Spremljanje stanja ohranjenosti volka v Sloveniji v sezoni 2022/2023, končno poročilo. Ljubljana, oktober 2023 [https://www.gov.si/assets/ministrstva/MNVP/Dokumenti/Narava/Velike-zveri/Spremljanje_stanja_volka_2022_23.pdf]
- Spremljanje varstvenega stanja volkov v Sloveniji v letih 2017/2020, končno poročilo. Ljubljana, november 2020 [Spremljanje_varstvenega_stanja_volkov_v_Sloveniji_v_letih_2017-20_končno_ver2.pdf]
- Strategija ohranjanja in upravljanja volka (*Canis lupus*) v Sloveniji. 2025. 51 str [https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fwww.gov.si%2Fassets%2Fministrstva%2FMNVP%2FDokumenti%2FNarava%2Fvelike-zveri%2FStrategija_volk_2025.docx&wdOrigin=BROWSELINK]

Urzi F., Šprem N., Potočnik H., Sindičić M., Konjević D., Ćirović D., Rezić A., Duniš L., Melovski D., Buzan E. 2021. Population genetic structure of European wildcats inhabiting the area between the Dinaric Alps and the Scardo-Pindic mountains. Scientific Reports, 11, 1: 17984, <https://doi.org/10.1038/s41598-021-97401-5>

1.8 Nadzor in monitoring – velike zveri

Povzetek

Za učinkovito upravljanje populacij velikih zveri je nujen reden in sistematičen monitoring ter dosleden nadzor nad krivolovom ter njegovo sankcioniranje.

Utemeljitev

Zaradi uspešnih ukrepov varstva narave v zadnjih desetletjih, so se populacije vseh treh velikih zveri v Sloveniji opomogle, oziroma so še v fazi okrevanja. A status populacij se lahko zaradi človekovih posegov hitro poslabša, ris je v Sloveniji že enkrat izumrl, medved in volk pa skoraj, ohranila sta se le na območju Snežnika in Kočevja. Ker so populacije velikih zveri številčno majhne, se lahko smrtnost posameznih osebkov hitro pozna na viabilnosti. Zato je pomembno izvajanje rednega spremljanja njihovih populacij s sodobnimi genetskimi metodami. Poleg številčnosti je pomembno preverjati stanje populacije z vidika sokrvja (ris) in križanja z domačimi živalmi (volk). Redno spremljanje populacij omogoča tudi zaznavanje vpliva ilegalnega lova, katerega razsežnosti v Sloveniji niso poznane. Najdbe usmrčenih živali in podatki iz telemetričnih ovratnic pa kažejo, da se le ta redno izvaja.

Zato je pomembno v primerih zaznave krivolova odločno ukrepanje ter sodelovanje z organi pregona (policija, tožilstvo), da se tovrstni primeri kršitve zakonodaje ne ponavljajo.

Viri:

Červený, J., Krojerová-Prokešová, J., Kušta, T., & Koubek, P. (2019). The change in the attitudes of Czech hunters towards Eurasian lynx: Is poaching restricting lynx population growth?. Journal for nature conservation, 47, 28-37.

Liberg, O., Chapron, G., Wabakken, P., Pedersen, H. C., Hobbs, N. T., & Sand, H. (2012). Shoot, shovel and shut up: cryptic poaching slows restoration of a large carnivore in Europe. Proceedings of the Royal Society B: Biological Sciences, 279(1730), 910-915.

Nacionalni monitoring volka 2015-2020:

http://www.natura2000.si/fileadmin/user_upload/knjiznica/raziskave/Spremljanje_varstvenega_stanja_volko_v_v_Sloveniji_v_letih_2017-20_koncno_ver2_LR.pdf

http://www.natura2000.si/fileadmin/user_upload/knjiznica/raziskave/MonitoringVolk_2016-17_koncno_porocilo1.pdf

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MOP/Dokumenti/Narava/Velike-zveri/24fb7c6c31/Volk_Koncno_porocilo_Spremljanje_varstvenega_stanja_volkov_1del.pdf

2. Gozdarstvo

2.1 Gozdovi brez sečnje in pufrske cone

Povzetek

Za ohranjanje pragozdnih ostankov in vrst, vezanih na stare gozdove, se predlaga nadpovprečen delež gozdov brez sečnje, v obliki rezervatov v gozdnem prostoru, v varovalnih gozdovih in neodprtih gozdovih. Predlaga se tudi pufrske cone okoli pragozdnih jeder. Ukrep je skladen s cilji strategij EU za biotsko raznovrstnost in gozdove do leta 2030.

Utemeljitev

V strategiji EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030 in novi strategiji EU za gozdove do leta 2030 je predlagan splošni cilj, da se z učinkovitim režimom gospodarjenja zaščiti vsaj 30 % kopenskih površin EU, od katerih bi bilo treba strogo pravno zavarovati 10 % površin EU. Kot take se lahko predlaga tudi varovalne gozdove na strmih in erozijsko občutljivih območjih (npr. JV pobočja snežniške planote), kjer ni neposredne nevarnosti za ljudi ali objekte, se predlaga prepustiti naravnemu razvoju brez sečnje. Pufrske cone v širini 200 m pasu okoli osrednjih varstvenih con rezervatov pomembno izboljšajo kvaliteto biodiverzitete znotraj le teh. Smiselno je, da gozdni rezervati skupaj s pufrskimi conami delujejo kot večje celote ozemlja, saj s tem bolj prispevajo k varstvu narave, kot posamezni izolirani fragmenti.

V pufrskih conah se predlaga zmanjšano gospodarsko aktivnost na način, da se ohranja ali izboljša habitat specialistov starih gozdnih sestojev s puščanjem večje količine mrtve lesne biomase. Z izjemoma dopuščeno sanitarno sečnjo, pri kateri pa ne smejo biti odstranjena habitatna drevesa.

Predlaga se:

Delež odmrle lesne biomase naj se v pufrskih conah občutno poveča na okoli 50 m³/ha, kar predstavlja okoli 15 % lesne zaloge GGE, ki segajo na obravnavano območje.

Viri:

- Evropska komisija. (2021). Nova strategija EU za gozdove za leto 2030. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0572>
- Evropska komisija. (2020). Strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030: Vrnimo naravo v naše življenje. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0380>
- Götmark, F., Söderlundh, H., & Thorell, M. (2000). Buffer zones for forest reserves: opinions of land owners and conservation value of their forest around nature reserves in southern Sweden. *Biodiversity & Conservation*, 9(10), 1377-1390.
- Wells, M. P., & Brandon, K. E. (1993). The principles and practice of buffer zones and local participation in biodiversity conservation.

2.2 Prepoved gradnje novih gozdnih cest

Povzetek

Na območju parka naj se prepove gradnja novih gozdnih cest in vlak. Predlaga se tudi sezonsko zapiranje ali postopna opustitev obstoječih prometnic na najbolj občutljivih območjih, kjer te niso nujne za varnost ljudi ali infrastrukture.

Utemeljitev

Slovenski gozdovi so preprejeni z gozdnimi cestami. Skupna dolžina gozdnih cest v Sloveniji se giblje okoli 12.300 km, le 2,7 % gozdov se nahaja na oddaljenosti od gozdne ceste, ki je večja od 800 metrov, 75 % gozdov se nahaja na oddaljenosti do 300 metrov od gozdne ceste. Nove ceste in vlake vnašajo v gozdni prostor dodaten nemir, v izogib temu predlagamo prepoved gradnje novih cest in vlak. Po vzoru Nacionalnega parka Schwarzwald pa tudi sezonsko zapiranje določenih cest in vlak, ali pa celo njihovo trajno opuščanje na najbolj občutljivih območjih (recimo z namestitvijo odmrle drevnine, ki preprečuje dostop z motornimi vozili).

Viri:

Gozdarski inštitut Slovenije. (2024, 16. december). Kazalnik – primarna odprtost slovenskih gozdov 2023. InfoGozd. Pridobljeno [18.08.2025], iz

<https://wcm.gozdis.si/sl/novice/2024121311053583/kazalnik-%E2%80%93-primarna-odprtost-slovenskih-gozdov-2023/>

<https://www.nationalpark-schwarzwald.de/nationalpark/aufgaben-ziele/wegekonzept>

2.3 Odmrla lesna biomasa

Povzetek

V gospodarskih gozdovih se predlaga sistematično povečevanje količine in kakovosti odmrle lesne biomase, zlasti debele stoječe in ležeče drevnine na najmanj 10 % lesne zaloge oziroma okoli 30 m³/ha. Ciljni delež naj presega trenutno zakonsko določen minimum in sledi potrebam ogroženih gozdnih specialistov.

Utemeljitev

Na območju celotnega parka se predlaga večji delež debelih dreves, ki nimajo višje kakovostne vrednosti, ki se jih prepusti naravnemu propadu (podobno kot Natura 2000 ukrep), saj celotno območje predstavlja nadstandardno področje za ohranjanje biodiverzitete.

Ugodno ohranitveno stanje določenih ogroženih gozdnih vrst je odvisno prav od količine odmrle lesne biomase, katere količina je v naših gozdovih nezadostna količinsko (% od lesne zaloge) in kvalitetno (premalo odmrlih dreves s premerom nad 30 cm). To ugotavlja tudi Poročilo ZGS o gozdovih za 2024, ki navaja, da je delež 3 % odmrlega drevja, ki ga določa

II. DEL – Podrobnejše utemeljitve in predlogi

Pravilnik o varstvu gozdov, dosežen predvsem na račun stoječega tankega odmrlega drevja (prsni premer pod 30 cm), medtem ko je delež odmrlega drevja med srednje debelim in debelim drevjem (prsni premer nad 30 cm) prenizek.

Poročilo ZRSVN o stanju ocenjuje splošno stanje gozdnih specialistov, ki so vezani na odmrlo lesno biomaso, kot neugodno in kot ključni dejavnik za slabo stanje prav tako navaja pomanjkanje debelejših odmrle drevnine (premera 30 cm in več).

Predlaga se:

Glede na trenutne razmere, je na GGE, ki segajo na obravnavano področje okoli 14,7 m³ odmrle biomase na hektar, kar predstavlja 4,2 % lesne zaloge teh območij. V skladu s smernicami in priporočili, za boljše razmere za habitatne specialiste se predlaga, da se delež odmrle drevnine poveča na najmanj 10 % lesne zaloge oziroma najmanj na 30 m³/ha.

Viri:

Zavod za gozdove Slovenije. (2025). Poročilo o gozdovih za leto 2024. Pridobljeno 18. avgusta 2025 iz <https://www.zgs.si/assets/uploads/files/vsebine/1/7/4/porgozd-2024-20250314-mkgp-mnvp.pdf>

Kačičnik Jančar, M., Žitnik, D., Kosor, N., Naglič, M., & Vukelič, E. (2022). Pregled stanja vrst in habitatnih tipov omrežja Natura 2000 (Akcijski načrt A.3). Zavod RS za varstvo narave. https://natura2000.gov.si/fileadmin/user_upload/Dokumenti/LIFE_IP_NATURA_SI/Rezultati/A.3_Pregled_stanja_vrst_in_habitatnih_tipov_omrezja_Natura_2000_ZRSVN.pdf

Dudley, N. (2004). Deadwood – living forests. The importance of veteran trees and deadwood to biodiversity. World wildlife fund.

2.4 Natura 2000 gozdarski ukrepi

Povzetek

Okrepiti je treba izvajanje gozdarskih ukrepov Natura 2000 v sodelovanju z Zavodom za gozdove Slovenije. Ukrepi naj vključujejo habitatna drevesa, ekocelice, vodne vire in ciljno upravljanje habitatov vrst.

Ti ukrepi so:

Ukrepi s področja deleža odmrle biomase

- Izločanje habitatnih dreves,
- Puščanje stoječe in ležeče odmrle lesne biomase

Ukrepi s področja prepuščanja gozdov naravnemu razvoju

- Ekocelice brez ukrepanja, Rezervatno varstvo, Odkup ali menjava gozdov

Ukrepi s področja vodnih virov (dvoživke)

- Izdelava in vzdrževanje vodnih virov v gozdu

Ukrepi za gozdne kure in druge vrste ptic

- Določitev mirnih con,
- Ekocelice z ukrepanjem (redčenja, nega habitata, nega gozdnega roba),
- Izločanje habitatnih dreves,

II. DEL – Podrobnejše utemeljitve in predlogi

- Označevanje žičnatih ograj v izogib trkom,
- Sadnja plodonosnega drevja

Ukrepi na območju gozdnih habitatnih tipov

- Ukrepi obnove, nege in varstva,
- Odstranitev tujerodnih vrst in
- Sadnja rastišču primernih vrst

Viri:

https://natura2000.gov.si/fileadmin/user_upload/Dokumenti/LIFE_IP_NATURA_SI/Rezultati/PUN_predstavitve/03_PUN_gozdarstvo_ukrepi_gozdarstvo_ZGS_01.pdf

3. Ekološka povezljivost in koridorji

3.1 Transnacionalna povezljivost

Povzetek

Območje RP Snežnik je ključno za čezmejno ekološko povezljivost med Slovenijo in Hrvaško. Ohranjanje odprtih koridorjev je bistveno za viabilnost populacij velikih zveri, zato morajo biti varstveni cilji in prostorsko načrtovanje usklajeni tudi čezmejno.

Utemeljitev

Območje načrtovanega RP Snežnik predstavlja ključno območje za ekološko povezljivost širšega območja Dinarskega gorstva od Like in Gorskega kotarja na jugovzhodu do Hrušice, Trnovskega gozda ter Alpskega prostora na severozahodu. Ohranjanje povezljivosti na veliki in torej čezmejni prostorski ravni je pomembno predvsem za ohranjanje viabilnih populacij velikih sesalcev, med njimi še posebej velikih zveri, ki se v okolju pojavljajo v nizkih gostotah in imajo velike teritorije oziroma domače okoliše. Rezultati raziskav telemetričnih spremljanj gibanja osebkov velikih zveri v obmejnem prostoru kažejo na pogosta prehajanja meje in čezmejne domače okoliše. Pri volkovih na podlagi rezultatov monitoringa populacije v sezoni 2022/23 poznamo 5 čezmejnih tropov (tropi Slavniki, Snežnik jug, Kostel, Poljanska gora in Gorjanci), eden izmed njih ima del teritorija tudi na območju predlaganega območja Regijskega parka Snežnik (trop Snežnik jug). Ker so njihove populacije čezmejne, jih je kot take potrebno tudi varovati in pri tem okrepiti čezmejno sodelovanje pri njihovem upravljanju. Pri tem je ključno predvsem ohranjanje povezanosti habitata in vzpostavljanje ter ohranjanje prehodnih koridorjev za povezljivost med posameznimi območji z naravovarstveno ustreznim in strokovno podprtim prostorskim načrtovanjem, usmerjanjem posegov ter njihovo prepovedjo na območju pomembnih koridorjev in osrednjega območja habitata.

Z vidika čezmejnega sodelovanja razumemo predvsem sodelovanje načrtovanega RP Snežnik z NP Risnjak na Hrvaškem, znotraj države pa predvsem tesno sodelovanje z Notranjskim RP in KP Pivška presihajoča jezera, ki temelji na izmenjavi informacij in podatkov, usklajevanju varstvenih režimov in upravljanja, skupnih pritiskih za ohranjanje povezljivosti med zavarovanimi območji ipd. Čezmejno je potrebno tudi usklajevati varstvene cilje in ukrepe na območjih Natura 2000 - območji Javorniki - Snežnik (SI3000231) in Snežnik - Pivka (SI5000002), ki se na Hrvaškem prostorsko nadaljujeta v območjih Gorski kotar i sjeverna Lika (HR1000019 in HR5000019).

Viri:

Akcijski načrt ohranjanja in trajnostnega upravljanja evrazijskega risa (*Lynx lynx*) v Sloveniji za obdobje 2024-2033. 2024. 22 str [https://www.gov.si/assets/ministrstva/MNVP/Dokumenti/Narava/Velike-zveri/Akcijski_nacrt_ris_2024-2033.pdf]

Akcijski načrt za upravljanje volka (*Canis lupus*) v Sloveniji. 2025. 26 str [https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fwww.gov.si%2Fassets%2Fmi]

II. DEL – Podrobnejše utemeljitve in predlogi

- nistrstva%2FMNVP%2FDokumenti%2FNarava%2FVelike-zveri%2FAkcijski_nacrt_volk_2025.docx&wdOrigin=BROWSELINK]
- Kuralt Ž., Črtalič J., Potočnik H., Kusak J., Huber Đ., Kolarić A., Babic N., Reljić S. 2022. Poročilo o prehodnosti in povezljivosti habitatov velikih zveri na čezmejnem območju Hrvaške in Slovenije. Dosežek D.T1.2.1. Carnivora Dinarica: 29 str [https://www.dinapivka.si/wp-content/uploads/2022/04/Carnivora_Dinarica_habitat_connectivity_report_SLO_final-1.pdf]
- Linnell J. D., Trouwborst A., Boitani L., Kaczensky P., Huber Đ., Reljić S., Kusak J., Majić A., Skrbinšek T., Potočnik H., Hayward M. W., Milner-Gulland E. J., Buuveibaatar B., Olson K. A., Badamjav L., Bischof R., Zuther S., Breitenmoser U. 2016. Border security fencing and wildlife: the end of the transboundary paradigm in Eurasia?. PLoS Biology, 14, 6: e1002483, [https://doi.org/10.1371/journal.pbio.1002483]
- Program upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2023-2028 [https://natura2000.gov.si/natura-2000/life-ip-natura-si/pun-2023-2028/]
- Spremljanje stanja ohranjenosti volka v Sloveniji v sezoni 2022/2023, končno poročilo. Ljubljana, oktober 2023 [https://www.gov.si/assets/ministrstva/MNVP/Dokumenti/Narava/Velike-zveri/Spremljanje_stanja_volka_2022_23.pdf]
- Strategija ohranjanja in trajnostnega upravljanja evrazijskega risa (Lynx lynx) v Sloveniji. 2024. 60 str [https://www.gov.si/assets/ministrstva/MNVP/Dokumenti/Narava/Velike-zveri/Strategija_ris.pdf]
- Strategija ohranjanja in upravljanja volka (Canis lupus) v Sloveniji. 2025. 51 str [https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fwww.gov.si%2Fassets%2Fministrstva%2FMNVP%2FDokumenti%2FNarava%2FVelike-zveri%2FStrategija_volk_2025.docx&wdOrigin=BROWSELINK]

3.2 Brez mejnih pregrad

Povzetek

Na območju parka in njegovem vplivnem območju se ne sme postavljati mejnih pregrad. Obstoječe ovire naj se, kjer je to mogoče, odstranijo, nadzor meje pa naj se izvaja na načine, ki ne povečujejo motenj za prostoživeče živali.

Utemeljitev

Za ohranjanje čezmejne povezljivosti je pomembno tudi ohranjanje prehodnosti državne meje med Slovenijo in Hrvaško - dosedanje kot tudi potencialno prihodnje pregrajevanje meje s t.i. tehničnimi ovirami (panelnimi ograjami, rezilno žico) lahko posledično pomembno omeji življenjski prostor velikih zveri ter drugih večjih živalskih vrst ter prekine povezljivost habitatov in populacij. Krčenje življenjskega prostora ima lahko za posledico povečevanje števila konfliktov ob vse pogostejšem zahajanju osebkov na okoliška antropogena območja, zmanjšana povezljivost pa pomeni tudi nevarnost zmanjšane genskega pretoka med deli populacije, kar ob dolgotrajni prekinitvi povezljivosti lahko privede tudi do dviga ravni sokrva v populaciji in posledično tudi do oslabitve ali celo lokalnega izumrtja dela populacije. Poleg oviranja gibanja (zlasti očitnega v primeru panelnih ograj) obstaja pri pregrajevanju meje tudi nevarnost poškodb in pogina osebkov ob zapletanju ali naletu na pregrade – največ primerov poškodb in poginov je zabeleženih pri parkljarjih (srnjad, jelenjad), poleg sesalcev pa se lahko poškodujejo in poginejo tudi večje vrste ptic. V primeru velikih zveri je potrebno upoštevati tudi prostorske prerazporeditve populacij parkljarjev kot njihove plenske baze v primeru pregrajevanja mejnega območja. Področja osrednjega življenjskega območja za

velike zveri na območju Snežniško-Javorniške planote so zaenkrat večinoma brez mejnih pregrad, te pa so prisotne v bližini mejnih prehodov (Babno Polje, Jelšane) in imajo potencial razširjanja v notranjost gozdov v primeru zaostrovanja politike nadzora južne meje. Zaradi velikega pomena povezljivosti habitata na osrednjem območju razširjenosti velikih zveri mora tudi območje načrtovanega RP Snežnik ostati nezamejeno in prosto prehodno. V kolikor je možno je potrebno zmanjšati tudi človeške motnje v obliki preverjanja obmejnega prostora, ki se izvajajo z motoriziranimi vozili. Pogosta prisotnost človeka lahko namreč vpliva tudi na vedenje in prostorsko porazdelitev ter rabo prostora osebkov živalskih vrst na območju.

Viri:

- Kuralt Ž., Črtalič J., Potočnik H., Kusak J., Huber Đ., Kolarić A., Babic N., Reljić S. 2022. Poročilo o prehodnosti in povezljivosti habitatov velikih zveri na čezmejnem območju Hrvaške in Slovenije. Dosežek D.T1.2.1. Carnivora Dinarica: 29 str [https://www.dinapivka.si/wp-content/uploads/2022/04/Carnivora_Dinarica_habitat_connectivity_report_SLO_final-1.pdf]
- Linnell J. D., Trouwborst A., Boitani L., Kaczensky P., Huber Đ., Reljić S., Kusak J., Majić A., Skrbinišek T., Potočnik H., Hayward M. W., Milner-Gulland E. J., Buuveibaatar B., Olson K. A., Badamjav L., Bischof R., Zuther S., Breitenmoser U. 2016. Border security fencing and wildlife: the end of the transboundary paradigm in Eurasia?. PLoS Biology, 14, 6: e1002483, [https://doi.org/10.1371/journal.pbio.1002483]
- Mlinarič E. 2023. Vpliv mejnih pregrad med Slovenijo in Hrvaško na povezljivost populacij velikih zveri. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo. Magistrsko delo [https://repozitorij.uni-lj.si/Dokument.php?id=177097&lang=slv]
- Pokorny B., Flajšman K., Centore L., Kroppe F. S., Šprem N. 2017. Border fence: a new ecological obstacle for wildlife in Southeast Europe. European journal of wildlife research, 63, 1: 1-6
- Safner T., Gracanin A., Gligora I., Pokorny B., Flajšman K., Apollonio M., Šprem N. 2021. State border fences as a threat to habitat connectivity: a case study from South-Eastern Europe. Šumarski list, 145, 5-6: 269-278
- Spremljanje stanja ohranjenosti volka v Sloveniji v sezoni 2022/2023, končno poročilo. Ljubljana, oktober 2023 [https://www.gov.si/assets/ministrstva/MNVP/Dokumenti/Narava/Velike-zveri/Spremljanje_stanja_volka_2022_23.pdf]

3.3 Preprečevanje fragmentacije

Povzetek

Prepovedati je treba posege, ki bi povzročili drobljenje strnjenih gozdnih in travniških habitatov. Posebno varstvo je potrebno zagotoviti državnim in regionalnim ekološkim koridorjem.

Utemeljitev

Za preprečevanje fragmentacije naj se na območju načrtovanega RP Snežnik prepove izvajanje posegov za potrebe kmetijstva, turizma, urbanizacije in infrastrukturnih povezav - tako na območju strnjenih gozdov (posebej v primeru posegov, ki bi zahtevali krčitve večjih območij in posledično prekinitev strnjenosti in povezljivosti gozdnega prostora - opisano v Gozdnogospodarskem načrtu GGO Postojna, 2023) kot na območju travišč na jugozahodnih in zahodnih obronkih Snežniško-Javorniške planote. Posebej pomembno je ohranjanje

koridorjev med večjimi območji strnjenih gozdov, ki so v gozdnogospodarskih načrtih opredeljeni kot gozdovi s 1. stopnjo poudarjenosti funkcije ohranjanja biotske raznovrstnosti in na katerih se ne dopuščajo krčitve gozda ter drugi posegi ali dejavnosti, ki bi potencialno zmanjšali povezljivost prostora (na primer gradnja objektov, industrijskih con, prometnic in podobno). Na območju načrtovanega RP Snežnik je zarisani državni ekološki koridor med Knežakom in Šembijami (Šembijski breg), ki povezuje gozdne habitate na Snežniško-Javorniški planoti z Brkini in Vremščico na zahodu. Območje koridorja je zaradi pritiskov urbanizacije treba ohraniti s strogo prepovedjo posegov, zaradi prečkanja regionalne ceste Pivka-Ilirska Bistrica pa je na tem območju potrebno tudi vpeljati ukrepe za preprečevanje povozov in zagotavljanje varnosti v prometu. Ukrepi, ki obsegajo na primer različna odvrčalna sredstva, dinamične prometne znake za obveščanje o prisotnosti osebkov večjih živalskih vrst v bližini ceste, premostitvene objekte in usmerjevalne ograje ter podobne strukture, naj se upoštevajo tudi na drugih kritičnih mestih na regionalni cesti Pivka-Ilirska Bistrica ter na cesti Ilirska Bistrica-Sviščaki. Kot del ukrepov na vplivnem območju RP naj se ukrepe za zagotovitev varnosti v prometu ter ukrepe prepovedi posegov upošteva tudi na območjih koridorjev, v strnjenem gozdu in drugih pomembnih habitatih v širši okolici načrtovanega RP Snežnik. V primeru neizogibnega umeščanja nove prometne infrastrukture na območje načrtovanega RP Snežnik in njegovega vplivnega območja pa se mora območje posega določiti v skladu z upoštevanjem obstoječih koridorjev in območij gibanja živali, v načrtovanje pa je potrebno vključiti zadostno število primernih premostitvenih struktur (na primer ustrezno širokih, pogozdenih in primerno prostorsko umeščenih zelenih mostov za prehajanje prostoživečih živali).

Viri:

- Akcijski načrt za upravljanje volka (*Canis lupus*) v Sloveniji. 2025. 26 str [https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fwww.gov.si%2Fassets%2Fministrstva%2FMNVP%2FDokumenti%2FNarava%2FVelike-zveri%2FAkcijski_nacrt_volk_2025.docx&wdOrigin=BROWSELINK]
- Akcijski načrt ohranjanja in trajnostnega upravljanja evrazijskega risa (*Lynx lynx*) v Sloveniji za obdobje 2024-2033. 2024. 22 str [https://www.gov.si/assets/ministrstva/MNVP/Dokumenti/Narava/Velike-zveri/Akcijski_nacrt_ris_2024-2033.pdf]
- Strategija ohranjanja in upravljanja volka (*Canis lupus*) v Sloveniji. 2025. 51 str [https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fwww.gov.si%2Fassets%2Fministrstva%2FMNVP%2FDokumenti%2FNarava%2FVelike-zveri%2FStrategija_volk_2025.docx&wdOrigin=BROWSELINK]
- Program upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2023-2028 [https://natura2000.gov.si/natura-2000/life-ip-natura-si/pun-2023-2028/]
- Strategija ohranjanja in trajnostnega upravljanja evrazijskega risa (*Lynx lynx*) v Sloveniji. 2024. 60 str [https://www.gov.si/assets/ministrstva/MNVP/Dokumenti/Narava/Velike-zveri/Strategija_ris.pdf]
- Zavod za gozdove Slovenije. 2023. Gozdnogospodarski načrt gozdnogospodarskega območja Postojna (2021-2030). Št. 05/21 [https://www.gov.si/assets/ministrstva/MKGP/PODROCJA/GOZDARSTVO/Gozdnogospodarski-nacrti/A_Obmocni-nacrti-2021-2030/05-GGN-GGO-Postojna-sprejet.pdf]
- Zavod za gozdove Slovenije. 2023. Lovskoupravljalni načrt IV. Notranjskega lovskoupravljalnega območja (2021-2030). [https://www.gov.si/assets/ministrstva/MKGP/PODROCJA/GOZDARSTVO/Gozdnogospodarski-nacrti/A_Obmocni-nacrti-2021-2030/04-LUN_2021_2030_Notranjsko-LUO_sprejet.pdf]

3.4 Prometna varnost in prehodi za živali

Povzetek

Na obstoječih cestah znotraj in ob robu parka je treba uvesti ukrepe za zmanjševanje povoza živali, vključno z dinamično signalizacijo, usmerjevalnimi ograjami in premostitvenimi objekti. Nova prometna infrastruktura naj se v parku ne umešča.

Utemeljitev

Kot utemeljeno v prejšnjih točkah v povezavi z zagotavljanjem povezljivosti in s tem zmanjševanjem učinkov fragmentacije, je ključno, da se zmanjša verjetnost trkov živali z vozili. Na območju, kjer se predlaga zavarovanje je pomembno redno beleženje vseh povoženih živali, ter beleženje intenzitete prometa. Na podlagi teh meritev se lahko zagotovi ustrezne ukrepe za boljšo varnost živali. To velja za osrednji dostopni poti v notranjost parka relaciji Ilirska Bistrica – Sviščaki in Koritnice – Mašun. Najbolj kritična točka za reševanje problematike povoza živali pa je na regionalni cesti med naseljema Šembije in Knežak. Ta odsek je tudi na državni ravni prepoznan kot eden ključnih koridorjev za povezljivost habitata za velike zveri.

Boljša varnost se lahko zagotovi z namestitvijo podhodov za dvoživke, ki pa so koristen koridor tudi za druge male in srednje velike živali (ježi, podlasice, jazbeci ipd.), kjer nimajo tveganja trka z vozili. Umeščanje je najbolj smiselno, kjer so že obstoječe poti živali, oziroma v bližini njihovih razmnoževalnih habitatov (kali, kaluže in druga manjša vodna telesa). Na področju ekološkega koridorja Šembije in Knežak je smiselno umestiti večji premostitveni objekt (ekodukt). Poleg teh ukrepov je smiselno vgraditi dinamično signalizacijo, ki bo omogočala opozarjanje voznikov času in obdobju, ko je največja nevarnost trka z živalmi.

Viri:

Jedrzejewski, W. (2009). *Animals and roads: Methods of mitigating the negative impact of roads on wildlife*. Polish academy of sciences. Mammal research Institute (IS).

Poboljšaj K. 2018. Predlog ukrepov za zaščito dvoživk na cestah v upravljanju DRSI Končno poročilo. 96 str.

Penko Seidl, N., Bevk, T., Golobič, M., Jerina, K., Bordjan, D., Hudoklin, J., Hočevan, I., Jenič, A. (2021). Opredelitev ekoloških koridorjev na ravni SI kot podpora načrtovanju prostorskega razvoja in upravljanja narave ter drugih virov. Končno poročilo ciljnega raziskovalnega projekta CRP V5-1937. 231 str.

4. Infrastruktura

4.1 Gospodarska in energetska infrastruktura

Povzetek

Na območju parka in v njegovem vplivnem območju se predlaga prepoved umeščanja vetrnih in sončnih elektrarn v naravno okolje, gradnje novih prometnic, industrijskih con, odlagališč odpadkov, energetskih vodov ter drugih infrastrukturnih posegov, ki bi trajno okrnili naravne procese in povezljivost prostora.

Utemeljitev

Poleg posegov v gozdni prostor ter infrastrukturnih pregrad je potrebno za ohranjanje ekološke povezljivosti upoštevati tudi posege v obliki vzpostavljanja gospodarske infrastrukture, ki bi pomembno vplivala na povezljivost širšega območja za netopirje in ptice. Na območju travnišč in travnatih grebenov na jugozahodnem delu Snežniško-Javorniške planote na primer poteka glavna migracijska pot med Kvarnerskimi otoki in SV Italijo za beloglavega jastreba (*Gyps fulvus*), ki ga močno ogrožajo vetrne elektrarne in visokonapetostni daljnovodi. Zaradi nevarnosti prekinitve povezljivosti med populacijami in velike ogroženosti vrste pa je to območje zarisano tudi kot močno občutljivo. Umeščanje sončnih in vetrnih elektrarn pa ima zaradi fragmentacije prostora močan negativni vpliv tudi na populacije velikih zveri in drugih velikih sesalcev. Poleg tega znatno degradacijo predstavljajo sončne elektrarne v naravnem okolju ter druge degradacije zaradi gradenj novih prometnic, naftovodov/plinovod, industrijskih con, odlagališč odpadkov, energetskih vodov ter drugih infrastrukturnih posegov, ki bi trajno okrnili naravne procese in povezljivost prostora. Fragmentacijo prostora pa predstavlja tudi umeščanje telekomunikacijskih anten, predvsem za omrežja, ki zahtevajo gosto mrežo oddajnikov.

Viri:

Bordjan D., Jančar T., Mihelič T. 2012. Karta občutljivih območij za ptice za umeščanja vetrnih elektrarn v Sloveniji. DOPPS - BirdLife Slovenia. 171 str [https://www.ptice.si/wp-content/uploads/2014/03/201210_bordjan_jancar_karta_obcutljivih_obmocij_za_ptice_za_ve.pdf]
Rio-Maior, H., Nakamura, M., Álvares, F., & Beja, P. (2025). Planning human-dominated landscapes for wolf conservation: the role of resting habitats. *Landscape Ecology*, 40(8), 178.

4.2 Umetno osvetljevanje

Povzetek

Umetna svetloba močno moti nočne žuželke in druge nočne živali, saj zmanjša razmnoževanje in dostop do hrane, kar vodi do upadanja populacij. Zato je priporočljivo omejiti osvetlitev objektov in javnih površin na nujne varnostne funkcije, uporabiti LED pod 2700 K in po možnosti svetila na senzor.

Utemeljitev

Umetna svetloba močno vpliva na nočne žuželke, kot so hrošči rogači in nočni metulji. Svetlobni viri jih privabljajo, zaradi česar se ujamejo v tako imenovane svetlobne pasti. To moti njihov naravni razmnoževalni ritem, saj se v času, ko so najbolj aktivni in občutljivi, pogosto poškodujejo ali poginejo. Posledično se zmanjšuje uspešnost razmnoževanja, kar vodi v postopno upadanje populacij teh vrst.

Negativni učinki umetne osvetlitve segajo tudi do drugih nočnih živali, kot so netopirji, nekatere ptice in celo rastline. Pri netopirjih je problematično predvsem osvetljevanje odprtih izletavaj, kar povzroči zamik njihovega izleta. Zaradi tega zamudijo obdobja, ko je v zraku največ žuželk, kar pomeni manj ulova in slabšo prehrano. To lahko ogrozi preživetje mladičev in odraslih osebkov. Poleg tega se nekatere vrste izogibajo osvetljenim območjem, kar jim zmanjšuje dostop do prehranjevalnih habitatov. Svetlobno onesnaženje posredno vpliva tudi na ptice in netopirje, saj se zaradi upada žuželk zmanjšuje njihova prehranska baza.

Ob prenovi in gradnji objektov ter javne infrastrukture zato priporočamo, da se upoštevajo naslednji omilitveni ukrepi:

a) Predlogi ukrepov za objekte:

- Na objektih naj se uporabljajo takšna svetila, ki omogočajo osvetlitev talnih površin in ne osvetlujejo neba in širše okolice.
- Zunanja osvetlitev objekta naj bo namenjena izključno zagotavljanju varnosti in ne dekoraciji; če se uporablja LED svetilke, naj imajo temperaturo sevanja pod 2700 K, ker manj sevajo v kratkovalovnem delu spektra in imajo manjši vpliv na nočne živali.
- Dekorativne osvetlitve in osvetlitev fasade niso sprejemljive.

b) Predlogi ukrepov za javne površine:

- Javna razsvetljava naj bo omejena na krožišča/križišča, sicer pa naj bodo cesta ter površine za pešce in kolesarje izven naselij neosvetljeni.
- Za krožišča/križišča/naselja naj se uporabi svetila na senzor, ki zasvetijo samo takrat, ki se krožišču/križišču/naselju približa vozilo ali drug udeleženec v prometu.

Viri:

EUROBATS (2025). <https://www.eurobats.org/eurobats-publication-series>

Evans, D. M. (2023). Mitigating the impacts of street lighting on biodiversity and ecosystem functioning. *Philosophical Transactions of the Royal Society B*, 378(1892), 20220355.

Zagmajster, M. (2023) Smernice za zmanjševanje vpliva umetne nočne razsvetljave na netopirje. Javni posvet Sprememba uredbe o mejnih vrednostih svetlobnega onesnaževanja okolja.

4.2 Obnova starih in umeščanje novih objektov

Povzetek

Eden izmed ciljev na območju zavarovanega območja Snežnik naj bo tudi omejitev gradnje novih počitniških enot in povečevanje ali spreminjanje namembnosti obstoječih objektov v počitniške enote. Rekonstrukcije obstoječih objektov pa naj se ohranijo v obstoječih gabaritih.

Utemeljitev

Netopirji se v večji meri prehranjujejo z žuželkami, med katerimi prevladujejo nočni metulji, mrežekrilci in mladoletnice. Podnevi se pogosto zatekajo na podstrešja stavb in jame. Kotišča si pogosto vzpostavljajo v stavbah, kjer so izpostavljeni človekovim posegom. Ogrožajo jih predvsem neustrezne prenove zgradb. Dolgoročno grožnjo jim med drugim predstavlja tudi izguba in drobljenje habitata ter svetlobno onesnaževanje v nočnem času.

Ob prenovi obstoječih objektov in gradnji novih priporočamo, da se upoštevajo naslednji omilitveni ukrepi:

- Odstranitev objektov naj se izvede pred začetkom sezone parjenja netopirjev (15. april – 14. september). V primeru, da se dela začnejo med 15. aprilom in 14. septembrom, je pred posegom potreben pregled objekta s strani strokovnjaka za netopirje.
- Upoštevajo naj se tudi ukrepi s področja omejevanje umetnega osvetljevanja.

Viri:

EUROBATS (2025). <https://www.eurobats.org/eurobats-publication-series>

Presetnik, P., Hudoklin, A., Zupančič, N. (2010). Varstveni ukrepi za ohranjanje kotišča netopirjev med obnovo cerkve svetega duha v Črnomlju – stavbe kulturne dediščine. Varstvo Narave, 23. Str: 5-23

5. Usmerjanje obiska in turizem

5.1 Nosilna kapaciteta

Povzetek

Pred začetkom intenzivnejšega razvoja turizma je treba določiti nosilno kapaciteto območja na podlagi sistematičnega spremljanja obiska in vplivov le tega. Upravljanje obiska mora temeljiti na varstvenih ciljih parka.

Utemeljitev

Z uporabo kvantitativnih podatkov (štetje obiskovalcev s senzorji, števci, GPS sledi ipd.) in kvalitativnih raziskav (opazovanje, izkušnje lokalnih prebivalcev) je ključno, da se določi omejitve (npr. največje število obiskovalcev na dan), vzpostavi ustrezno infrastrukturo (vstopne točke s parkirišči, sanitarije, usmerjevalne in informacijske table, koše za smeti ipd.), preusmeri obisk na manj občutljive predele in nekatera druga območja zapre za obiskovalce. Pri tem se lahko uporabi tudi brezplačno dostopne podatke aplikacij za beleženje športnih aktivnosti kot je npr. Strava Metro (<https://metroview.strava.com>)

Viri:

ŠTRUC, Sebastjan, GULIČ, Jurij (2012). Spremljanje in načrtovanje vzdržnega obiska v (za)varovanih območjih na primeru Pohorja = Monitoring and sustainable management of visitors in protected areas - a case study from Pohorje Mts. Varstvo narave : revija za teorijo in prakso varstva naravne dediščine. [Tiskana izd.]. 2012, št. 26, str. 5-26, ilustr. ISSN 0506-4252. http://www.zrsv.si/dokumenti/63/2/2012/Struc,_Gulic_3122.pdf, Digitalna knjižnica Slovenije - dLib.si.

5.2 Voden naravovarstveni turizem

Povzetek

Razvoj vodenega turizma skozi kakovostne izobraževalne poti ter vodenje posameznikov in skupin z usposobljenimi vodniki.

Utemeljitev

Vodeni naravovarstveni turizem je funkcionalen način usmerjanja obiska in hkrati ozaveščanja javnosti o ciljih zavarovanega območja. Poleg tega zagotavlja delovna mesta za lokalno prebivalstvo, je dober način promocije območja in odpira možnosti za gospodarsko rast regije na trajnostni način.

Regijski park privabi številne obiskovalce, zato je vodeni naravovarstveni turizem ključnega pomena za njihovo usmerjanje in urejanje obiska. Na eni strani je pomembno zagotavljanje kakovostnih učnih poti za samostojne in bolj zahtevne uporabnike, ter po drugi strani

zagotavljati vodenja za posameznike in skupine in s tem širše ozaveščati obiskovalce o pomeni varstva narave.

Skozi ustrezno izobraževanje, usposabljanje in licenciranje se lahko razvije kakovostna vodniška služba. Z ustreznim izvajanjem se povečuje kakovost obiska in ne kvantiteta, kar ohranja obremenitev okolice znotraj nosilnosti okolja.

Viri:

Armstrong, E. K., & Weiler, B. (2002). Getting the message across: An analysis of messages delivered by tour operators in protected areas. *Journal of Ecotourism*, 1(2-3), 104-121.

Navrátil, J., Knotek, J., & Pícha, K. (2015). The significance of self-guided interpretive trails in protected areas for the environmental education of visitors. *Socijalna ekologija: časopis za ekološko misao i sociologijska istraživanja okoline*, 24(1), 5-21.

5.3 Mirne cone in omejitve dostopa – druge vrste

Povzetek

Na najbolj občutljivih območjih se vzpostavijo mirne cone s celoletnimi ali sezonskimi omejitvami gibanja. Dostop se usmerja na manj občutljiva območja z ustrezno infrastrukturo in informiranjem obiskovalcev.

Utemeljitev

Trend turističnega in rekreacijskega obiska v naravi se je z leti bistveno spremenil. Z lažje dostopno športno opremo obisk hribov in gora ni več omejen samo na poletno sezono, temveč se močno povečuje tudi v zimskem času. Ljudje v naravi motimo, otežujemo, ali celo preprečujemo opravljanje osnovnih življenjskih funkcij živali, poleg tega pa z rekreacijskimi dejavnostmi v naravi zmanjšujemo življenjski prostor marsikateri živalski in rastlinski združbi.

Za ohranjanje biotske pestrosti je tako eden izmed ključnih ukrepov vzpostavitve mirnih con na območju zavarovanega območja. Ponekod s časovnimi omejitvami (npr. v času gnezdenja določenih vrst ptic, poganja mladičev ipd.), v najbolj ogroženih območjih pa s splošno omejitvijo gibanja na območju skozi obdobje celega leta. V mirnih conah se časovno in prostorsko omeji tudi izvajanje sečnje in spravila lesa.

Dostope v mirne cone se lahko omeji s postavitvijo zapornic na posameznih gozdnih cestah. Prednostno se zaprejo slepi kraki gozdnih cest.

Viri:

Žitnik, D., Kozina, M., Kotnik, T., Bitorajc, Z., Devjak, T. 2018: Priročnik za izvajanje gozdarskih ukrepov za izboljšanje stanja ogroženih vrst na območjih Natura 2000. LIFE NAT/SSI/000314. [<https://www.zgs.si/assets/uploads/files/vsebine/1/7/3/prirocnik-za-izvajanje-gozdarskih-ukrepov-update-feb19-low-1.pdf>]

5.4 Prepoved kampiranja izven dovoljenih območij (določitev dovoljenih območij)

Povzetek

Naraščajoč množični turizem, gosta mreža gozdnih cest in priljubljeno kampiranje v naravi povečujejo pritisk na naravno okolje, zlasti zaradi odpadkov, hrupa in nočnih motenj prostoživečih živali. Za učinkovito omejevanje teh vplivov so poleg ustrezne infrastrukture in ozaveščanja obiskovalcev ključni ukrepi učinkovitega nadzora.

Utemeljitev

Z množičnim turizmom, gosto mrežo gozdnih cest in vedno bolj priljubljenim načinom preživljanja dopusta (kampiranjem) se vsako leto vse bolj stopnjuje problematika kampiranja v naravi. Poleg odpadkov, ki jih obiskovalci pogosto pustijo za sabo, velik problem predstavljajo predvsem hrup in druge motnje, ki jih nočni obiskovalci povzročajo v sicer vsaj v nočnem času naravi prepuščenem okolju.

Ključna je predvsem alternativna infrastruktura (PZA) in dobra komunikacija in ozaveščanje obiskovalcev. Kot predlagani konkretni ukrep pa je poleg že omenjenih gozdnih zapornic ključen predvsem dober nadzor. Za krepitev zmogljivosti pa se naravovarstveno službo lahko poveže z občinskim redarstvom, kot v primeru občine Bohinj, kjer je mestno redarstvo pooblaščen, da izvaja tudi naravovarstveni nadzor na širšem območju občine.

Viri:

Cole, D. N., & Knight, R. L. (1990). Impacts of recreation on biodiversity in wilderness. *Natural Resources and Environmental Issues*, 1(6).

Tolvanen, A., & Kangas, K. (2016). Tourism, biodiversity and protected areas—review from northern Fennoscandia. *Journal of environmental management*, 169, 58-66.

5.5 Zagotovitev javnega prevoza za obiskovalce (iz IB, Knežaka ipd.)

Povzetek

Zaradi naraščajočega obiska in turizma se ohranjena in zavarovana območja vse pogosteje soočajo s povečano prometno obremenitvijo, ki povzroča hrup, onesnaževanje, prometne zastoje ter vznemirjanje in povoze divjih živali. Za zmanjšanje teh vplivov je nujno usmerjanje obiska z omejevanjem motornega prometa ter spodbujanjem javnega prevoza in drugih oblik trajnostne mobilnosti.

Utemeljitev

Ohranjena naravna in zavarovana območja so vse bolj obiskana, zato se spoprijemajo s povečano prometno obremenitvijo. Zaradi naraščanja obiska in turizma se takšna območja soočajo s številnimi izzivi, povezanimi s prometom (npr. povečan obseg (predvsem

osebnega) prometa, prometni zastoji, onesnaževanje zraka, hrup, vznemirjanje in povozi divjih živali, povečanje kapacitete parkirišč, ...).

Primeri preventivnih ukrepov:

- Umirjanje in omejevanje motornega prometa (npr. omejitve hitrosti vožnje, fizične ovire za preprečevanje vožnje na določenih cestah in za preprečevanje parkiranja na določenih območjih, ali popolna prepoved motornega prometa na določenih cestah za obiskovalce).
- Uvajanje in spodbujanje uporabe javnega prometa (npr. vsaj med vikendi, ko je povečan obisk območja uvesti možnost brezplačnega javnega trajnostnega prevoza (avtobus/kombi) od Ilirske Bistrice do Sviščakov/Knežaka do Mašuna).
- Uvajanje različnih oblik trajnostne mobilnosti (npr. električna vozila, izposoja koles/električnih koles).

Viri:

Goluža, M., Gabrovec, M., Smrekar, A., Tiran, J., Pipan, P., Ciglič, R., Hrvatinić, M., Geršič, M. 2024: Usmeritve za vzpostavljanje trajnostne mobilnosti na zavarovanih območjih. Akcija C3.1 (Integriranje javnega potniškega prometa). Poročilo. LIFE IP CARE4CLIMATE (LIFE17 IPC/SI/000007)

Koželj, G., Javornik, J., Koblar Habič, Š. 2021: Končno poročilo o izvedbi delovnih sklopov DS T3.3.1 in T3.3.4: Usmerjanje obiska na območju Snežnik/Mašun. Končno poročilo. Interreg Slovenija-Hrvaška »Čezmejno sodelovanje in ekosistemske storitve za dolgoročno ohranjanje populacij velikih zveri v severnih Dinaridih-Carnivora Dinarica SLO-HR410«.

Triglavski narodni park (2025). <https://www.tnp.si/sl/obisk-parka/informacije-za-obiskovalce/trajnostna-mobilnost/>

5.6 Spodbujanje ekoturizma usmerjenega v varovanje velikih zveri

Povzetek

Velike zveri nudijo priložnost za razvoj specifičnih turističnih produktov, ki niso mogoči na drugih delih Evrope. To se lahko izkoristi skozi znamčenje lokalnih proizvodov in opazovanje velikih zveri. Pri tem pa je pomembno upoštevati obstoječe smernice in primere dobrih praks.

Utemeljitev

Predlagamo spodbujanje ekoturizma usmerjenega v varovanje velikih zveri za razvoj ekonomije lokalnih skupnosti, na primer preko znamčenja lokalnih izdelkov in pridelkov ali informiranja obiskovalcev o možnosti opažanj v naravnem habitatu. Ob enem pa je pomembno učinkovito ozaveščanje obiskovalcev o prisotnosti velikih zveri – brez dostopne hrane, psi na povodcih, izogibanje brlogom ipd.

Opazovanje medveda in drugih živali ima številne pozitivne lastnosti za spodbujanje lokalnega ekoturizma. Pri tem naj se upošteva smernice ekoturizma za opazovanje medvedov in volkov (navedeno med viri). Na takšen način se razvije turistične proizvode, ki

ne škodujejo medvedom, temveč jih ohranjajo kot živo naravno vrednoto. Priporočamo upoštevanje priporočil za opazovanje in fotografiranje, dodatna izobraževanja turističnih vodnikov in lokalnih skupnosti ter pravne in upravljaljske okvirje za izvedbo takih dejavnosti. Pomembno je ustrezno strukturirati ponudbo skozi povečevanje ozaveščenosti o varstvu medvedov. Na tak način se izboljšuje sprejemanje zveri v lokalnem okolju in nudi alternativne ekonomske koristi lokalnim skupnostim brez neposrednega izkoriščanja živali. Zelo pomembno je ob tem zagotavljati regulacijo nad izvajanjem aktivnosti, v izogib motnjam in spremembam vedenja medvedov ter nezaželenih dodatnih okoljskih pritiskov. Priporočeno se ne nastavljanja hrane na opazovališčih. Namesto kratkih aktivnosti pa je priporočen razvoj kvalitetnih kompleksnih storitev, npr. celodnevni ali celo večdnevni naravnih produktov, ki vključujejo opazovanje narave, pohodništvo in druge aktivnosti, ki dopolnjujejo izkušnjo.

Pomembno je zagotoviti, da se del sredstev pridobljen iz naslova trženja zavarovanih vrst vrača nazaj v ukrepe za njihovo varstvo.

Viri:

- Espirito-Santo, Clara (2007. Promotion of Large Carnivores as a Factor Contributing to the Ecotourism Development. LIFE04NAT/IT/000144 Report E.4. 31 str.
- Karamanlidis, A., Kavčič, I., Majič Skrbinšek, A., Bernardić, L., Blažič, M., Huber, Đ., & Reljić, S. (2016). Non-consumptive use of brown bears in tourism: guidelines for responsible practices. *Life DinAlp Bear Project. University of Ljubljana, Ljubljana*.
- Kavčič, I., Álvares, F., Avanzinelli, E., Boitani, L., Borgna, I., Iliopoulos, Y., Krofel, M., Linnell, J.D., Nowak, S., Reinhardt, I. and Rigg, R., (2022). *Non-consumptive use of wolves in tourism: guidelines for responsible practices* (Doctoral dissertation, Ljubljana, Biotechnical faculty, Biology Department; LIFE WolfAlps EU; Large Carnivore Initiative for Europe).
- Penteriani, V., López-Bao, J.V., Bettega, C., Dalerum, F., del Mar Delgado, M., Jerina, K., Kojola, I., Krofel, M. and Ordiz, A., (2017). Consequences of brown bear viewing tourism: A review. *Biological Conservation*, 206, pp.169-180.
- DINALPBEAR (2025). <https://dinalpbear.eu/sl/aktivnosti/c-varstvene-akcije/c-6-ekoturizem/>

5.7 Omejitev prometa in nadzor nad vožnjo v naravnem okolju

Povzetek

Vožnja z motornimi vozili v naravnem okolju je v Sloveniji zakonsko prepovedana, saj povzroča uničevanje vegetacije, poškodbe tal, fragmentacijo habitatov ter vznemirjanje divjadi in ogroženih vrst. Za učinkovito preprečevanje teh vplivov je poleg ozaveščanja ključen nadzor ter ustrezno upravljanje in zapiranje gozdnih cest, kar pomembno prispeva k varstvu narave in zmanjševanju motenj v gozdnem prostoru.

Utemeljitev

V Sloveniji je vožnja z motornimi vozili v naravnem okolju prepovedana z Zakonom o ohranjanju narave (ZON), natančneje v 28.b členu, ki določa, da je v naravnem okolju prepovedano voziti, ustavljati, parkirati ali organizirati vožnje z vozili na motorni ali drug lasten pogon.

Med najpogostejšimi posledicami vožnje v naravnem okolju so uničenje vegetacije, poškodbe tal, fragmentacija habitatov, stres za divjad zaradi hrupa, ter motnje v naravnih procesih, kar vodi v poslabšanje stanja ogroženih vrst. Nezakonita vožnja lahko povzroči tudi konflikte med uporabniki narave, zlasti med pohodniki, kolesarji in vozniki motornih vozil.

Poleg izobraževanja lokalnega prebivalstva in dobre komunikacije pa je ključen ukrep za preprečevanje vožnje v naravnem okolju nadzor. Tega lahko izvajajo policisti, inšpektorji za varstvo narave, naravovarstveni nadzorniki, pa tudi predstavniki Zavoda za gozdove in občinski redarji.

Po Pravilniku o gozdnih prometnicah (Uradni list RS, št. 4/09) so gozdne ceste grajene gozdne prometnice, ki so namenjene predvsem gospodarjenju z gozdom. Z režimom uporabe gozdne ceste se lahko na podlagi utemeljenih razlogov določijo:

- o trajna in popolna zapora gozdne ceste za vsa vozila, razen za potrebe gospodarjenja z gozdovi,
- o začasna ali trajna prepoved uporabe gozdne ceste za določeno vrsto vozila,
- o prepoved prometa za vozila nad določeno skupno težo ali nad določeno osno obremenitvijo,
- o začasna prepoved prometa za vsa vozila,
- o smer prometa,
- o prepoved dajanja zvočnih signalov,
- o omejitve hitrosti,
- o druge prepovedi ali omejitve, če stanje gozdne ceste ali razmere v gozdu to zahtevajo.

Zapore gozdnih cest pa imajo pozitiven vpliv tudi na zavarovane vrste živali, ki se nahajajo na območju. Gosta mreža gozdnih cest je eden izmed poglavitnih razlogov za pogosto pojavljanje velikega števila ljudi na sicer nedostopnih gozdnih območjih.

Predlaga se:

- kategorizacijo gozdnih cest glede na režim in trajanje zapore
- določitev in ureditev območij izven parka, kjer je takšna vožnja dovoljena
- vzpostavitev nadzorne službe s polnimi pooblastili za sankcioniranje prekrškov

Viri:

Evidentiranje izhodiščnega stanja gozdnega jereba na Kočevskem. (DOPPS, 2015)

Mihelič, T (2012): Monitoring divjega petelina na rastiščih na Jelovici v letu 2011. Končno poročilo.

Popis gozdnega jereba v letu 2011 in analiza populacijskih trendov od leta 2000 naprej. (DOPPS, 2012)

5.8 Brez množičnih (glasbenih) prireditvev

Povzetek

Množične javne prireditve v naravnem okolju povzročajo hrup, svetlobno onesnaženje, mehanske obremenitve tal in druge motnje, ki vodijo v degradacijo habitatov ter vznemirjanje prostoživečih živali. Na območju Snežnika, kjer so prisotne ogrožene vrste in občutljivi habitatni tipi, takšne dejavnosti presegajo dopustno obremenitev prostora in niso skladne z varstvenimi cilji zavarovanega območja.

Utemeljitev

Zakon o ohranjanju narave (ZON) v 28.a členu določa, da je treba vse človekove dejavnosti v naravi izvajati tako, da ne obremenjujejo habitatov populacij rastlinskih in živalskih vrst do stopnje ogroženosti in ne ogrožajo stabilnosti naravnih procesov. To pomeni, da je treba preprečiti dejavnosti, ki bi lahko povzročile degradacijo habitatov ali motnje v ekosistemih, zlasti tam, kjer so prisotne že ogrožene vrste. Množične javne prireditve sodijo med aktivnosti, ki povzročajo povečan hrup, svetlobno onesnaževanje, mehansko obremenitev tal s škodljivimi posledicami oziroma fragmentacijo habitatov rastlinskih in živalskih vrst in druge vrste motenj v naravnem okolju, ki so vsaka zase ali ena v povezavi z drugo, dejavniki ogrožanja. Na območju Snežnika so prisotne vrste, ki so že v stopnji ogroženosti, dodatno slabšanje stanja teh vrst je zaradi tega nesprejemljivo. Glasne javne prireditve predstavljajo motnjo in jih dodatno obremenjuje.

Vznemirjanje je opredeljeno v 4. členu Uredbe o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah, ki pravi, da je vznemirjanje vsako ravnanje, zaradi katerega žival preneha uporabljati določen prostor za gnezdenje, razmnoževanje, vzrejo potomcev, selitev ali druge življenjske potrebe. To vključuje tudi hrup, svetlobno onesnaženje, mehanske obremenitve tal in druge motnje, ki jih lahko povzročijo množične prireditve. Prireditve s postavljanjem začasnih objektov, prekrivanjem s slamo ter teptanjem spreminja travniške površine. Po prireditvi so travniške površine zaradi teptanja ponekod spremenjene do te mere, da travne ruše ni več in niso več v funkciji travniškega habitata, ta pa med drugim kot pasišča uporablja predvsem divjad. Na podlagi 35. člena ZDLov- je prepovedano po nepotrebnem vznemirjati divjad, zlasti na pasiščih v gozdu.

Prireditve potencialno po številu udeležencev in po časovnem obsegu prerastejo v dogajanje, ki presega dopustno obremenitev (gozdnega in drugega) okolja oz. Ekosistema. Poleg tega se kljub prizadevanjem organizatorjev ne da preprečiti nedopustnega in nedovoljenega parkiranja, kampiranja in rabe naravnega okolja.

Viri:

Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah (Uradni list RS, št. 46/04, 109/04, 84/05, 115/07, 32/08 – odl. US, 96/08, 36/09, 102/11, 15/14, 64/16 in 62/19)

Zakon o ohranjanju narave (ZON) (Uradni list RS, št. 96/04 – uradno prečiščeno besedilo, 61/06 – ZDru-1, 8/10 – ZSKZ-B, 46/14, 21/18 – ZNOrg, 31/18, 82/20, 3/22 – ZDeb, 105/22 – ZZNŠPP in 18/23 – ZDU-10)

Zakon o divjadi in lovstvu (ZDLov-1) (Uradni list RS, št. 16/04, 120/06 – odl. US, 17/08, 46/14 – ZON-C, 31/18, 65/20, 97/20 – popr., 44/22, 158/22 in 28/25)

5.7 Druge ideje in predlogi s področja turizma

- Obnova gozdarskih koč,
 - Vzpostavitev centra za mlade v stilu CŠOD (v enem izmed obstoječih objektov),
 - Spodbujanje razvoja majhnih lokalnih proizvodov in ponudnikov, predvsem tradicionalnih,
 - Spodbujanje lokalnih sobodajalcev.
-

6. Drugo

6.1 Ohranjanje mokrišč

Povzetek

V gozdnem prostoru se na območju mokrišč (kali, gozdni potoki, manjša področja zastajajoče vode, ipd.) ne izvedejo ukrepi za izsuševanje. Prednostno naj se izvedejo ukrepi, ki povečajo čas zadrževanja vode na teh območjih. Pomembno je tudi zagotavljanje dobrega stanja podzemnih voda.

Utemeljitev

Kraška planota Snežnika je zaradi visoke prepustnosti karbonatne podlage izrazito vodno revna, saj padavinska voda hitro ponika v podzemlje in na površju ne tvori stalnih vodotokov. Zaradi tega so redka mokrišča, zlasti kali, mlake, gozdni izviri in manjša območja zastajajoče vode, ključni in prostorsko zelo omejeni habitatni elementi. Ti vodni mikrohabitati imajo izjemen pomen za ohranjanje biotske raznovrstnosti, saj predstavljajo edina stalna ali občasna napajališča za prostoživeče živali ter ključna razmnoževalna in razvojna okolja za dvoživke, vodne nevretenčarje in druge vodno vezane organizme.

Mokrišča na kraški planoti imajo tudi pomembno ekosistemsko vlogo, saj zadržujejo vodo v prostoru, blažijo sušne razmere, vplivajo na lokalno mikroklimo ter prispevajo k stabilnosti ekosistemov v obdobjih podnebnih ekstremov. Vsak poseg, ki vodi v izsuševanje ali skrajševanje časa zadrževanja vode, pomeni trajno izgubo redkega habitatnega tipa, ki ga zaradi kraških razmer ni mogoče nadomestiti drugje. Zato je ohranjanje in obnavljanje mokrišč na Snežniku ključno varstveno izhodišče, ki prispeva k odpornosti ekosistemov in dolgoročnemu varstvu narave na območju regijskega parka.

Pomembna je tudi vzpostavitev inventarja mokrišč, ter njihovo redno spremljanje in vzdrževanje. Poleg nadzemnih mokrišč je potrebno izvajati ukrepe za varovanje kraškega vodonosnika in njegove favne.

Viri:

- Kocjan, M., J., Bolčina, A., Kablar, D., Kosič Kocjan, D., Šabeder, N., Cimerman, Ž. (2020). Rastlinstvo in živalstvo kalov v Kamniško-Savinjskih Alpah. Društvo za raziskovanje mokrišč Slovenije, Ljubljana. 97 str.
- Rebelo, L. M., Finlayson, C. M., & Nagabhatla, N. (2009). Remote sensing and GIS for wetland inventory, mapping and change analysis. *Journal of environmental management*, 90(7), 2144-2153.
- Tarman, J., Drašler, K., Lipovšek, G., Bolčina, A., Golob, P., Stepišnik, T., Stepišnik, T., Vertič, Ž., & Pobiljšaj, K. (2024). Vzpostavitev novih vodnih habitatov za dvoživke v projektu ohranjanje dvoživk in obnova njihovih habitatov–life amphicon. *Varstvo narave*, 34, 45-60.

6.2 Varstvo geodiverzitete

Povzetek

Geodiverziteta Snežnika, ki jo zaznamuje izjemno razvit kraški sistem, ima pomembno raziskovalno, izobraževalno in kulturno vrednost. Zaradi naraščajočih pritiskov človekovih dejavnosti je poleg varovanja biodiverzitete nujno tudi sistematično varovanje geodiverzitete, pri čemer ustanovitev regijskega parka predstavlja ključno priložnost za trajnostno upravljanje, ohranjanje geomorfološke dediščine in razvoj naravi prijaznih dejavnosti.

Utemeljitev

Ekosistemi so pod vse večjim pritiskom zaradi netrajnostnega in čezmernega izkoriščanja naravnih virov, česar se bolj kot kadar koli prej, tudi zavedamo. Pri varstvu in vrednotenju narave se kljub prizadevanjem stroke (npr. geologija, geografija) po enakovrednem varovanju neživega dela narave oziroma geodiverzitete še vedno več pozornosti namenja varovanju živega dela narave oziroma biodiverzitete.

Geodiverzitetu opredeljujemo kot pestrost geoloških, geomorfoloških, pedoloških in hidroloških pojavov ter procesov. Vrednotenje geodiverzitete in njeno ohranjanje je pomembno s številnih vidikov, saj geodiverziteta zagotavlja t. i. geosistemske storitve - ima izobraževalni, estetski, raziskovalni, intrinzični, kulturni in rekreacijski pomen, obenem pa ne smemo pozabiti, da elementi geodiverzitete z ostalimi fizično- in biogeografskimi dejavniki pogojujejo in oblikujejo vire, nujne za življenje, ter pogojujejo življenjski prostor živih organizmov in vplivajo na biodiverzitetu.

Številčnost geografskih klasifikacij in tipizacij Slovenije kaže na raznolikost in kompleksnost pokrajinskih tipov. Kraške pokrajine so med raznolikimi pokrajinami ene najbolj značilnih in prepoznavnih zaradi svojih posebnih in edinstvenih površinskih, podzemnih in hidroloških pojavov ter procesov. Na območju Snežnika, ki ga gradijo predvsem apnenci, dolomiti in karbonatne breče različnih starosti, je razvit kraški geomorfni sistem. Za to visoko kraško planoto sta značilni dve kraški geomorfni okolji: globoki kras in glaciokras.

Globoki kras je tip krasa, kjer padavinska voda hitro ponika v podzemlje, zato na površju ni stalnih vodotokov. Kemično raztapljanje apnenca povzroča navpično denudacijo, ki oblikuje značilne površinske kraške oblike, kot so:

- korozijske vrtače,
- kopaste vzpetine,
- uvale.

V podzemlju se razvijajo različni tipi jam, zlasti vadozna brezna, ki se zaradi mehanske nestabilnosti pogosto udrejo. Posledično so za območje značilne tudi številne udorne vrtače, brezstrope jame in udornice, ki nastanejo z rušenjem jamskih stropov. Globoki kras

na Snežniku tako predstavlja izrazito vertikalno razčlenjeno kraško okolje z bogato speleološko dediščino. Poleg jam in kraških kotanj pa je za območje značilna tudi velika skalovitost površja. Matična podlaga na površje izdanja v obliki različnih reliefnih oblik kot so npr. skalni bloki, skalni čoki ali osamelci, stene, škrapljišča, skalni grebeni.

Glaciokras je preplet kraških in ledeniških procesov, ki ustvarja značilne in redke reliefne oblike. Na območju Snežnika so najznačilnejše glaciokraške oblike:

- obsežne kraške kotanje (konte),
- zelo globoka brezna, ki so delovali kot podledeniški požiralniki,
- morene in druge agradacijske oblike iz ledeniških sedimentov,
- podledeniški tokovi in erozijski jarki,
- fluvioglacialne naplavine v kraških depresijah.

Te oblike so rezultat intenzivnega delovanja ledenikov, pri čemer so podledeniške vode vdirale v kraški sistem, odnašale sedimente in vplivale na nadaljnjo erozijo, raztapljanje in preoblikovanje podzemlja. Snežniški glaciokras se zato loči od klasičnih poledenelih območij po izrazitem součinkovanju ledeniških in kraških procesov.

Varovanje geodiverzitete Snežnika ni pomembno le zaradi raziskovalnega in izobraževalnega potenciala, temveč tudi zato, ker geološki in geomorfološki pojavi ter procesi pogojujejo biotsko raznovrstnost in predstavljajo življenjski prostor številnih ogroženih vrst (npr. *Cerastium dinaricum*, *Campanula justiniana*, *Monticola saxatilis*, *Lynx lynx*, *Canis lupus*, ...). Poleg tega pa oblikujejo tudi pokrajinsko identiteto območja. Zaradi naraščajočih pritiskov človekovih dejavnosti – od gozdarske izrabe do turizma – postaja zavarovanje tega edinstvenega prostora nujno.

Zaradi teh naravnih posebnosti in ranljivosti kraškega sveta je poleg varovanja biodiverzitete ključno tudi varovanje geodiverzitete Snežnika. Ustanavljanje regijskega parka na tem območju ponuja priložnost za trajnostno upravljanje prostora, zaščito geomorfološke in geološke dediščine ter razvoj naravi prijaznega turizma in izobraževanja. Varovana geodiverziteta prispeva k boljšemu razumevanju naravnih procesov in odzivov okolja na podnebne spremembe, zato je njen dolgoročni obstoj v interesu tako znanosti kot širše družbe.

Primeri preventivnih ukrepov:

- Zavarovanje izjemnih, redkih oblik ter najbolj pestrih območij kot geomorfološke oz. geološke naravne vrednote.

- Omejevanje rekreacije in gozdnogospodarskih dejavnosti na izjemnih, redkih oblik ter najbolj pestrih območjih za preprečevanje mehanskega uničenja oblik (npr. erozija, mehansko uničenje, nastajanje neoznačenih poti).
- Ozaveščanje obiskovalcev in lokalnega prebivalstva o pomenu geodiverzitete (npr. vzpostavitev informacijskih tabel, (geo)učne poti).

Viri:

- Čonč Š. 2020. Pomen varovanja vročih točk geodiverzitete za ohranitev biotske pestrosti na območju Nature 2000 v dolini reke Dragonje. Geografski vestnik, 92, 2: 9–28, <https://doi.org/10.3986/GV92201>
- Breg Valjavec, M., Dunato Pejnović, N., Draženović, M., Čonč, Š., Polajnar Horvat, K. 2022. The Transboundary Approach to Landscape Geointerpretation: Challenges in Interpretive Planning and Geoconservation. Geoheritage 14, 116. <https://doi.org/10.1007/s12371-022-00751-3>
- Stepišnik U. 2024. Geomorfologija krasa Slovenije. Ljubljana, Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, <https://doi.org/10.4312/9789612973131>
- Stojilković, B., Stepišnik U., Ferk, M., Breg Valjavec, M., Čonč, Š. 2023: Geodiverziteta – temelj vsega živega. Geografija v šoli 31-2/3.
- Žebre, M., Stepišnik, U., 2015a. Glaciokarst geomorphology of the Northern Dinaric Alps: Snežnik (Slovenia) and Gorski Kotar (Croatia). Journal of Maps, 12, 5, str. 873-881. DOI: <https://doi.org/10.1080/17445647.2015.1095133>.
- Dowling RK, Newsome D (2017) Geotourism destinations – visitor impacts and site management considerations. Czech J Tour 6(2):111–129. <https://doi.org/10.1515/cjot-2017-0006>

6.3 Spremljanja varstvenega stanja zavarovanih vrst in habitatov

Povzetek

Za kakovostno upravljanje parka je nujno redno financiranje popisov habitatov in vrst ter njihovo periodično ponavljanje, kar omogoča prilagajanje ukrepov dejanskemu stanju v prostoru.

Utemeljitev

Med naloge upravljavcev zavarovanih območij spada tudi spremljanje stanja narave, biotske raznovrstnosti in naravnih vrednot na zavarovanem območju (133. člen ZON), pod kar spada tudi monitoring ciljnih zavarovanih vrst in habitatnih tipov. Ustrezno zbrani in celoviti podatki, ki so rezultat neprekinjenega monitoringa, so ključna podlaga za celostno upravljanje z vrstami, habitatni in območjem. Pri spremljanju stanja je smiselno sodelovanje tudi s sosednjimi zavarovanimi območji. Za bolj prepoznavne vrste se lahko vzpostavi bazo za zbiranje podatkov na podlagi ljudske znanosti, ki se jo ustrezno promovira (nudi izobraževalne vsebine, informacijske table).

Na območju načrtovanega RP Snežnik predlagamo izvajanje naslednjih monitoringov:

- kartiranje travniških habitatnih tipov,
- spremljanje stanja gozdnih habitatnih tipov (vključno z beleženjem vsakršnih posegov in sprememb),
- monitoring količine odmrle lesne biomase,

II. DEL – Podrobnejše utemeljitve in predlogi

- monitoring velikih zveri in njihove plenske baze (slednje preko podrobnega beleženja odvzemov in periodičnih raziskav za ugotavljanje številčnosti in populacijskih gostot parkljarjev),
- monitoring ptic - detli (belohrbti, triprsti),
- monitoring ptic - preleti beloglavega jastreba,
- monitoring drugih zavarovanih vrst in HT, ki so prisotne na območju (varovane po HD, PD, rdeči seznam RS)

Viri:

Stephenson PJ, Londoño-Murcia MC, Borges PAV, Claassens L, Frisch-Nwakanma H, Ling N, McMullan-Fisher S, Meeuwij JJ, Unter KMM, Walls JL, et al. Measuring the Impact of Conservation: The Growing Importance of Monitoring Fauna, Flora and Funga. *Diversity*. 2022; 14(10):824. <https://doi.org/10.3390/d14100824>

Zakon o ohranjanju narave (ZON) (Uradni list RS, št. 96/04 – uradno prečiščeno besedilo, 61/06 – ZDru-1, 8/10 – ZSKZ-B, 46/14, 21/18 – ZNOrg, 31/18, 82/20, 3/22 – ZDeb, 105/22 – ZZNŠPP in 18/23 – ZDU-10)

6.4 Drugi splošni naravovarstveni predlogi

- Spodbujanje in sodelovanje v raziskavah (preko spletnih aplikacij eBird, iNaturalist ipd.).
- Vključevanje lokalne in strokovne javnosti v redne procese odločanje (letni forumi deležnikov).
- Vzdrževanje travniških površin. Vzdrževanje botaničnega rezervata Snežnik. Preprečevanje zaraščanja (vršni del Snežnika, Volovja reber in v kontah). Sodelovanje s planinskim društvom pri vzdrževanju poti.
- Predkupna pravica parka za trajno naravovarstveno upravljanje z zemljišči.
- Določitev dopustnih območij, kjer se sme širiti naselje brez soglasja in kje s soglasjem parka. Sicer naj se pri širitvi naselij upošteva mnenja parka.
- Vzpostavitev in delovanje naravovarstvene nadzorne službe nadzornikov s polnimi pooblastili.